

**Київський національний торговельно-економічний
університет**

Кафедра кібернетики та системного аналізу

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ОПОДАТКУВАННЯ У СФЕРІ
МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ»**

Студентки 2 курсу, 1м групи,

спеціальності
051 «Економіка»

спеціалізації
«Економічна кібернетика»

Науковий керівник
доктор фізико-математичних наук,
професор

Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми)
доктор економічних наук, професор

Зубченко Олексій
Олександрович

підпис студента

Пурський Олег
Іванович

підпис керівника

Роскладка Андрій
Анатолійович

підпис керівника

Київ 2018

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет обліку, аудиту та інформаційних систем
Кафедра кібернетики та системного аналізу
Спеціальність 051 «Економіка»
Спеціалізація «Економічна кібернетика»

2018р.

Зав. кафедри _____

Затверджую
Роскладка А. А.
«05» березня

**Завдання
на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студента**

Зубченка Олексія Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Моделювання процесів оподаткування у сфері малого бізнесу України»

Затверджена наказом ректора від «02» жовтня 2017 р. № 3035

2. Строк здачі студентом закінченої роботи «05» березня 2018 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: є розробка економіко-математичної моделі для розрахунку оптимальної податкової ставки та моделювання процесу оподаткування у сфері малого бізнесу.

Об'єктом дослідження є математичне моделювання механізмів оподаткування малого бізнесу в Україні.

Предметом дослідження є система оподаткування підприємств малого бізнесу в Україні.

4. Перелік графічного матеріалу:

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, які консультують:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Пурський О.І.	05.03.2018 р.	05.03.2018 р.
2	Пурський О.І.	05.03.2018 р.	05.03.2018 р.
3	Пурський О.І.	05.03.2018 р.	05.03.2018 р.

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП.....	9
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	12
1.1. Загальні поняття податкової системи.....	12
1.2. Функції податків.....	15
1.3. Класифікація податків і принципи оподаткування.....	25
1.4. Оподаткування малого бізнесу в Україні.....	33
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	37

2.1. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств.....	37
2.2. Податок на додану вартість.....	43
2.3. Збори і цільові відрахування, які сплачують підприємства.....	49
2.4. Модель оподаткування юридичних та фізичних осіб в Україні.....	58
2.5. Спрощена системи оподаткування.....	65
Висновки до другого розділу.....	75
РОЗДІЛ 3. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	
76	
3.1. Проблематика та концептуальна модель предметної області.....	76
3.2. Математична модель оподаткування для визначення оптимальних ставок податку у сфері малого бізнесу.....	89
3.3. Моделювання механізмів оподаткування малого бізнесу.....	96
3.4. Розробка засобу автоматизації процедур оподаткування у сфері малого бізнесу.....	100
Висновки до третього розділу.....	102
ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ	
ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ	
7. Календарний план виконання роботи (проекту)	

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (проекту)	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми випускної кваліфікаційної роботи	01.10.2017	01.10.2017
2	Розробка та затвердження завдання на випускну кваліфікаційну роботу	05.03.2018	05.03.2018
3	Вступ	01.04.2018	
4	Розділ 1. Загальні засади оподаткування малого бізнесу в Україні	01.05.2018	
5	Розділ 2. Специфіка функціонування системи оподаткування в Україні.	20.06.2018	
6	Підготовка статті у збірник наукових статей магістрів	15.09.2018	
7	Розділ 3. Математична модель системи оподаткування малого бізнесу	01.10.2018	
8	Висновки	01.11.2018	
9	Здача випускної кваліфікаційної роботи на кафедру науковому керівнику	15.11.2018	
10	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	20.11.2018	
11	Виправлення зауважень, зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	30.11.2018	

12	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	01.12.2018	
13	Публічний захист випускної кваліфікаційної роботи	За розкладом роботи ЕК	

8. Дата видачі завдання «05» березня 2018 р.

9. Керівник випускного кваліфікаційної роботи (проекту)

Пурський О.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Керівник освітньої програми

Роскладка А.А.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Завдання прийняв до виконання студент-дипломник

Зубченко Олексій Олександрович

(прізвище, ініціали, підпис)

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проект)

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньо-професійної програми

Роскладка

А.А.

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри

Роскладка

А.А.

(підпис, прізвище, ініціали)

« » _____ 2018 р.

Анотація

В даній роботі розглянуто детальне дослідження ефективності державного регулювання системою оподаткування малого бізнесу на формування доходної частини бюджетів та прогресивне зростання малого підприємництва у сучасній ринковій економіці України. Методи дослідження – аналітичний метод, історичний метод, статистичний аналіз.

Також було визначено основні види державної підтримки, передбачено створення національного фонду підтримки підприємництва та деталізовано поділ бізнесу на мікро-, малий, середній, що дозволяє адресно спрямовувати державну підтримку. У Законі врахований найбільш вдалий світовий досвід у сфері державної політики сприяння розвитку малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: оподаткування, суть та значення малого бізнесу, моделі оподаткування, спрощена система оподаткування.

Anotation

In this paper, a detailed study of the effectiveness of the state regulation of the system of taxation of small business is considered for the formation of the revenue part of the budgets and the progressive growth of small business in the modern market economy of Ukraine. Methods of research - analytical method, historical method, statistical analysis.

The main types of state support were also identified, the creation of a national fund for entrepreneurship support and the detailed division of business into micro, small and medium ones were envisaged, which allows targeted state support. The Law takes into account the most successful world experience in the field of state policy promoting small and medium-sized businesses.

Keywords: taxation, essence and importance of small business, model of taxation, simplified taxation system.

ВСТУП

Кожна держава для забезпечення виконання своїх функцій зобов'язана мати відповідні засоби, що концентруються в державному бюджеті.

Податки – це встановлені державою обов'язкові платежі, які справляються до бюджету з юридичних осіб (підприємств, установ, організацій) і громадян. Джерело податків – це нова вироблена суспільством вартість, яка включає затрати на її виробництво та додаткову вартість, вироблену у процесі розширеного виробництва.

В умовах ринку податкова система є основним інструментом державного регулювання економіки всього народногосподарського комплексу: регіонів, галузей, підприємств, окремих сімейних господарств. За допомогою податків держава перерозподіляє доходи, стимулює чи стримує конкретні економічні процеси.

Дослідженню проблем сучасної податкової системи в цілому, а також податкової політики в сфері оподаткування доходів фізичних осіб присвячені роботи вітчизняних вчених: О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, С. Каламбет, П. Лайка, В. Мартиненка, А. Поддєрьогіна, В. Синчака, А. Соколовської, Л. Шаблістої, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Актуальність теми. Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія багатьох великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється, є малий бізнес.

Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна,

фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу.

Суть та значення малого бізнесу полягає у тому, що він є провідним сектором ринкової економіки, складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового виробу; забезпечує насичення ринку споживацькими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції. Малий бізнес робить вагомий внесок у вирішення проблеми зайнятості. Ця функція проявляється у здатності малого бізнесу створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки.

Важлива функція малого бізнесу полягає в пом'якшенні соціальної напруги і демократизації ринкових відносин, бо саме він є фундаментальною основою формування середнього класу. Отже, він виконує функцію послаблення притаманній ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації та розширення соціальної бази реформ, що здійснюється на даному етапі. Таким чином, малий бізнес є невід'ємною рисою будьякої ринкової господарської системи, без чого така економіка і суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, але навіть й існувати.

Малий бізнес має не лише економіко-виробничі та соціально-економічні переваги, а саме: гнучкість, динамізм, пристосування до мінливостей технології, здатність оперативно створювати та упроваджувати нову техніку та технологію, забезпечення соціальної стабільності, насичення ринку праці новими робочими місцями, відкритість доступу та легкість входження до цього сектора економіки.

Але малий бізнес має також і значні соціально-психологічні переваги, в основі яких лежить специфічна мотивація до праці, яка передбачає подолання елементів відчуження і залучення елементів економічного та неекономічного заохочення.

Об'єкт дослідження. Особливості державного регулювання в Україні через систему оподаткування розвитком сектора економіки – малого підприємництва.

Предметом дослідження є процеси оподаткування.

Мета дипломної роботи. Метою даної дипломної роботи було детальне дослідження ефективності державного регулювання системою оподаткування малого бізнесу на формування доходної частини бюджетів та прогресивне зростання малого підприємництва у сучасній ринковій економіці України.

Методи дослідження – аналітичний метод, історичний метод, статистичний аналіз.

Науково-практична значимість. Світова практика, історичний досвід усією очевидністю підтверджують, що ефективне вирішення будь-якої справи, тим більш великої і складної, якою є розвиток малого підприємництва, можливе лише на основі всебічної відпрацьованої науково-виваженої концепції та відповідної їй практичної політики. Тому теоретично-наукові викладки щодо становлення та подолання проблем розвитку малого бізнесу мають велике концептуальне значення.

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

1.1. Загальні поняття податкової системи

Податкова система є провідною складовою системи публічних доходів. Законодавче визначення податкової системи регламентується положеннями статті 2 Закону України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 року, відповідно до якої сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування. У цьому випадку поняття податкової системи ототожнюється з поняттям системи оподаткування, а податкова система розглядається як сукупність податків та інших обов'язкових платежів податкового характеру (розуміння податкової системи у вузькому значенні).

З Іншого боку, податкова система містить у собі низку процесуальних відносин щодо встановлення, зміни та скасування податків, інших податкових платежів, забезпечення їхньої сплати, організації контролю й застосування відповідальності за порушення податкового законодавства.

Отже, у широкому значенні під податковою системою слід розглядати взаємопов'язану сукупність діючих у конкретний моменту конкретній державі суттєвих умов оподаткування. Елементами податкової системи в цьому випадку є:

- система всіх податкових платежів;
- система принципів оподаткування;
- система податкового законодавства;
- правовий механізм податку;
- система податкових органів, їх права, обов'язки, відповідальність;
- порядок, форми й методи встановлення, зміни та скасування податків;

- закріплення правового механізму податку по кожному податковому платежу;
- форми й методи податкового контролю;
- права, обов'язки, відповідальність, способи захисту прав і законних інтересів платників податків та Інших учасників податкових правовідносин тощо.

Таким чином, поняття податкової системи в широкому розумінні не є тотожним поняттю системи податків. Перше з них є ширшим і включає в себе, окрім системи податків, ще низку як політико-правових, так й економічних елементів.

Принципи податкової системи, їх характеристика

Як відомо, принципи (від лат. *principium* - основа, першопочаток) - це основоположні й керівні ідеї, провідні положення, фундаментальні начала певної сфери. Тому принципами оподаткування слід вважати базові ідеї та положення, що лежать в основі податкової сфери.

Економічні принципи оподаткування вперше були сформульовані у 1776 р. класиком політичної економії А. Смітоту роботі "Дослідження про природу й причини багатства народів", де він фактично виділив чотири принципи оподаткування, які пізніше були названі "Декларацією прав платника". Суть цих принципів зводиться до наступного:

1. Всі громадяни повинні сплачувати податки відповідно до своїх можливостей і доходів [обов'язковість, всеохоплюючий характер, платоспроможність платників, справедливість).
2. Кожен податок має бути чітко визначений і відомий всім [чіткість і прозорість).
3. Податок повинен сплачуватися в зручний час і спосіб (зручність для платника).
4. Система мобілізації податку має будуватися в такий спосіб, щоб мінімізувати витрати держави [фіскальна ефективність для держави).

Стосовно законодавчого закріплення принципів оподаткування в Україні, то відповідно до положень статті 3 Закону України "Про систему оподаткування" принципами побудови системи оподаткування в Україні є:

- стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції;

- стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності — введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

- обов'язковість—впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об'єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;

- рівнозначність і пропорційність — справляння податків з юридичних осіб здійснюються в певній частці від отриманого прибутку й забезпечення сплати рівних податків і зборів (обов'язкових платежів) на рівні прибутки і пропорційно більших податків і зборів (обов'язкових платежів) - на більші доходи;

- рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації—забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, включаючи нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

- соціальна справедливість — забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обгрунтованого неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого й прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;

- стабільність—забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

- економічна обґрунтованість — встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів) на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;
- рівномірність сплати—встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;
- компетенція—встановлення й скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування виключно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними, міськими радами;
- єдиний підхід—забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору (обов'язкового платежу), об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору (обов'язкового платежу), податкового періоду, ставок податку і збору (обов'язкового платежу), строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;
- доступність — забезпечення дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів).

1.2. Функції податків

Вітчизняна фінансова наука при вивченні природи податку традиційно приділяє значну увагу дослідженню проявів конкретних функцій цієї категорії, без визначення яких неможливе розкриття суспільного призначення податків.

Функції податку - це проявлення його сутності в дії, спосіб вираження його властивостей.

Виходячи із сутності податку як категорійного поняття та враховуючи те, що податки виступають необхідним елементом централізації частини вартості національного продукту в бюджеті для фінансування державних суспільних благ і засобом перерозподілу цієї вартості, можна визначити дві функції даної категорії: фіскальну і регулюючу.

Вказані функції носять об'єктивний характер і існують з моменту виникнення податків. Але конкретні прояви їх рис пов'язані з умовами суспільного розвитку. Спочатку податки у всіх державах вводилися з метою виконання фіскальної функції, тобто забезпечення держави джерелами грошових коштів для фінансування державних витрат. З розвитком суспільно-економічних відносин почали виокремлювати регулюючу функцію податків. У сучасних умовах можна також розглядати підфункції податків, зокрема, контрольну, розподільчу, соціальну (рис. 1.3).

Загальні принципи побудови податкових систем визначаються в елементах податку. Відповідно до Податкового кодексу України при встановленні податку обов'язково визначаються такі елементи: платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строк та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку. Під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування.

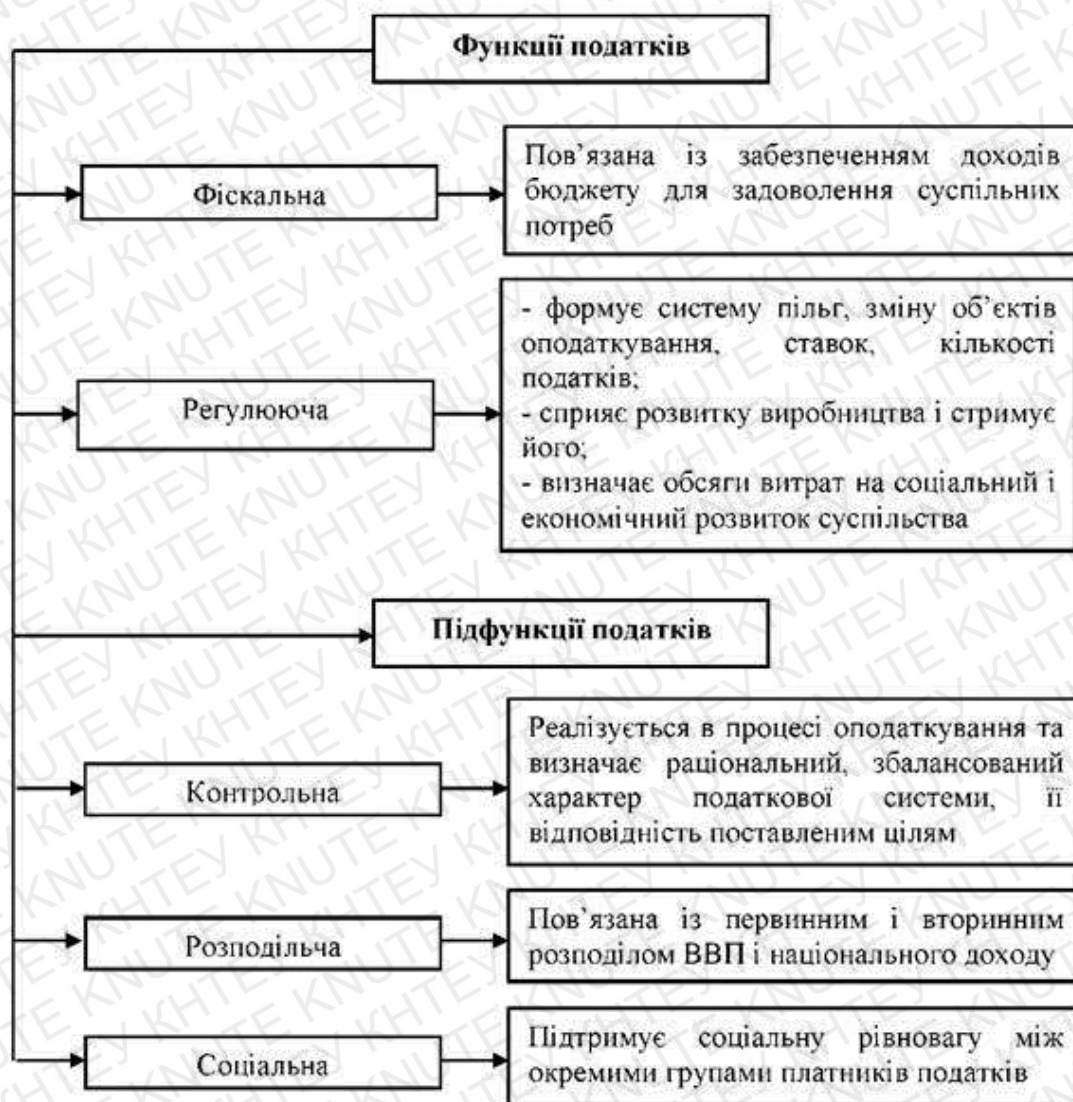

Рис 1.1 Функції податків, що визначають їхню економічну сутність

За ієрархією елементів податку можна згрупувати доповнивши перелік елементів, визначених Податковим кодексом України, такими елементами як метод податкового обліку, одиниця оподаткування, джерело податку та оклад (квота) (рис. 1.2).

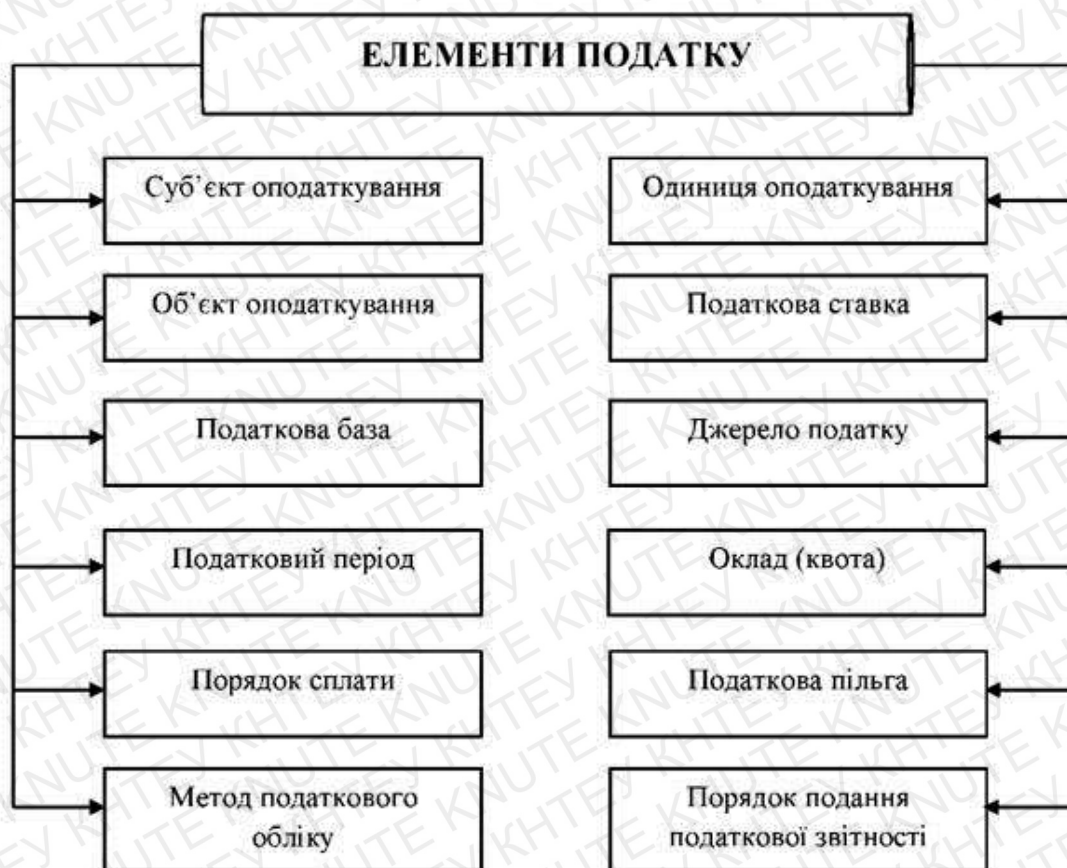

Рис 1.2 Елементи податку

Отже, до основних елементів податку відносять:

1. Суб'єкт податку - учасник процесу справляння податку (платник, держава, державні органи).
2. Об'єкт оподаткування - явище, предмет чи процес, внаслідок наявності яких сплачується податок.

Є два підходи до оцінки об'єкту:

- а) кількісний і натуральний;
- б) грошовий.

3. База оподаткування - законодавчо закріплена частина доходів чи майна платника податків (за вирахуванням пільг), яка враховується при розрахунку суми податку. Податкова база - це кількісний вимір об'єкта оподаткування.

4. Податковий період - строк, протягом якого завершується процес формування податкової бази, остаточно визначається розмір податкового зобов'язання.

5. Порядок сплати податку - методи, строки та засоби сплати податку в державі, які залежать від принципів побудови податкової системи.

Поряд з порядком сплати податку важливе місце займає такий елемент як податковий звіт - документ, що подається до податкової інспекції із звітними даними про розрахунки з бюджетом.

6. Метод податкового обліку - метод, що використовується для визначення моменту виникнення окремих складових податкових зобов'язань.

7. Одиниця оподаткування - частина об'єкта оподаткування, стосовно якої відбувається встановлення нормативів і ставок обкладення, тобто та одиниця, яка покладається в основу виміру об'єкта оподаткування. Вона залежить від об'єкта оподаткування, виражається в грошовій або натуральній формі і має переважно розрахунковий характер. Наприклад, грошова одиниця для оподаткування прибутків та доходів, одиниця вимірювання площі для земельного податку.

8. Податкова ставка - законодавчо встановлений розмір податку або збору, виходячи із об'єкту або одиниці оподаткування.

Принципів при класифікації ставок податку може бути декілька. Зупинимося на найбільш важливих (рис. 1.5).

Отже, в залежності від податкового тиску (тягаря) на платника виокремлюють:

1. Базову (основну) ставку - ставка, яка не враховує особливостей чи виду діяльності платника, що або полегшує, або збільшує податковий тягар. Потрібно врахувати, що по деяких податкових платежах про базову податкову ставку можна говорити досить умовно в силу множинності ставок у цілому по даному податку (акцизний податок). При обчисленні одного і того ж податку можуть використовуватися декілька базових (основних) ставок.

Рис 1.3 Класифікація податкових ставок

2. Знижена ставка - ставка оподаткування, яка визначена з урахуванням особливостей платника податків і видів його діяльності, форми і розміру одержуваних їм доходів і за розміром є нижчою за розмір базової (основної) ставки. Іноді подібні ставки можуть застосовуватися як податкові пільги.

3. Підвищена ставка - ставка оподаткування, яка визначена з урахуванням особливостей платника податків і виду його діяльності, форми і розміру одержуваних їм доходів та перевищує розмір базової (основної) ставки.

В залежності від методу встановлення існують наступні ставки податку:

1. Абсолютні (тверді) - ставки податку, при яких розмір податку у твердій фіксованій величині визначається на кожну одиницю оподаткування.

Подібні ставки застосовуються в Україні досить рідко через перманентні

інфляційні процеси. У тих випадках, коли використовуються абсолютні ставки, їхній перегляд відбувається доволі часто.

2. Відносні - ставки податку, при яких розмір податку встановлюється у визначеному співвідношенні до одиниці обкладання.

Характеристика ставок податку пов'язана тісно з методами їх формування, що лежить в основі поділу ставок:

- пропорційні - характеризуються стабільністю незалежно від збільшення або зменшення об'єкта оподаткування;
- прогресивні - збільшуються в залежності від збільшення отриманого доходу;
- регресивні - знижуються при збільшенні отриманого доходу або майна;
- змішані - застосування водночас прогресивних та пропорційних ставок оподаткування.

Джерело сплати податку - це той фонд, явище чи предмет, з якого сплачується податок. Джерелом можуть виступати:

- доходи платника податку, отримані в різних формах;
- частина майна, коли для покриття податку не вистачає доходу;
- позика як джерело сплати.

Квота податку - це частка податку в доходах платника. В практиці оподаткування податкові квоти не встановлюються, а лише використовуються для аналізу характеристик рівня оподаткування.

Податкова пільга - це законодавчо встановлені винятки із загальних правил оподаткування, які надають платникові можливість зменшити суму податку (збору), що підлягає сплаті, або звільняють його від виконання окремих обов'язків та правил, пов'язаних з оподаткуванням. Результатом застосування пільг може бути як повне або часткове зменшення суми податкових зобов'язань платника, так і поліпшення фінансових показників його діяльності без зміни суми податку (збору), яка підлягає сплаті до бюджету.

Характерними рисами податкових пільг є:

- обмежена сфера застосування. Податкова пільга являє собою один з елементів податку як економічної категорії. Кожна з податкових пільг жорстко "прив'язана" до відповідного податку і сфера її застосування обмежується винятково тим податком чи збором, у механізм якого вона вбудована;
- стимулююча спрямованість. На відміну від інших локальних механізмів податкового регулювання, податкові пільги спрямовані винятково на стимулювання платників шляхом зменшення їхніх податкових зобов'язань або створення інших, більш привілейованих у порівнянні з іншими платниками, умов оподаткування;
- екстериторіальність. Застосування пільг, на відміну від вільних економічних зон, не має спеціальних обмежень за територіальною ознакою. Вони застосовуються на тій території, на якій стягується відповідний податок (на території всієї держави - для загальнодержавних податків і зборів або в межах адміністративно-територіальної одиниці - для місцевих податків і зборів);
- мобільність. Податкові пільги дозволяють оперативно корегувати умови оподаткування з метою забезпечення ефективної реалізації регулюючої функції податків, тобто вони можуть розглядатися в якості регулюючого податкового механізму тактичного характеру.

Різноманіття цілей державної податкової політики та шляхів їх досягнення є передумовою диверсифікації податкових пільг, які мають різний характер і різні форми прояву. Класифікація податкових пільг наведена в таблиці 1.1.

Порядок подання податкової звітності (порядок сплати податку) - це методи, строки та засоби подання звітності до податкових органів та сплати податку в державі, які залежать від принципів побудови податкової системи.

Таблиця 1.1. Класифікація податкових пільг

Класифікаційна ознака	Види податкових пільг
За характером цілей державної податкової політики	Соціальні
	Економічні
За призначенням	Стимулюючі
	Підтримуючі (протекціоністські)
За цільовим використанням вивільнених коштів	Цільові
	Нецільові
За суб'єктом впливу	Спрямовані на кінцевого споживача (стимулювання споживання)
	Спрямовані на суб'єкта господарювання, який не є кінцевим споживачем (стимулювання виробництва та розподілу)
За періодом дії	Пільги, період застосування яких невизначений
	Тимчасові пільги
За компетенцією встановлення та масштабом застосування	Загальнодержавні
	Пільги, встановлені органами місцевого самоврядування

За елементами податку (за формою надання)	Звільнення від оподаткування окремих категорій платників податків
	Зменшення об'єкта оподаткування
	Зменшення (обмеження) бази оподаткування
	Зменшення податкових ставок
	Застосування спеціальних методів податкового обліку
	Збільшення податкового (звітного) періоду
	Зменшення суми податку, яка підлягає сплаті до бюджету
	Розстрочення та відстрочення сплати податкових зобов'язань

Кожен вид податків має свої специфічні риси і функціональне призначення та займає окреме місце в податковій системі країни.

1.3 Класифікація податків і принципи оподаткування

Кожний вид податків має свої специфічні риси й функціональне призначення та займає окреме місце у податковій системі. Роль того чи іншого податку характеризується його належністю до певної групи залежно від чинної класифікації податків. Класифікація дає можливість повніше висвітлити сутність і функції податків, покращити їх роль у податковій політиці держави, напрями й характер впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

Класифікація податків проводиться за кількома ознаками: за формою оподаткування, за економічним змістом об'єкта оподаткування, залежно від рівня державних структур, які їх встановлюють, за способом стягнення (рис. 15.5). Однак найважливішим є своєчасність і повнота сплати податків у бюджеті різних рівнів. Це стосується адміністрування податків.

За формою оподаткування всі податки поділяються на дві групи: прямі й непрямі.

Прямі податки встановлюються безпосередньо щодо платників і сплачуються за рахунок їх доходів, а сума податку безпосередньо залежить від розмірів об'єкта оподаткування. Прямі податки сприяють такому розподілу податкового тягаря, за якого більше платять ті члени суспільства, які мають вищі доходи.

Такий принцип оподаткування більшістю економістів світу визнається найсправедливішим. Водночас форма прямого оподаткування потребує і складного механізму стягнення податків, адже виникають проблеми обліку об'єкта оподаткування й ухилення від сплати. Тому, незважаючи на "справедливість" (у лапках не тому, що це сумнівно, а тому, що не існує абсолютної справедливості) прямих податків, податкова система не може обмежуватися тільки ними.

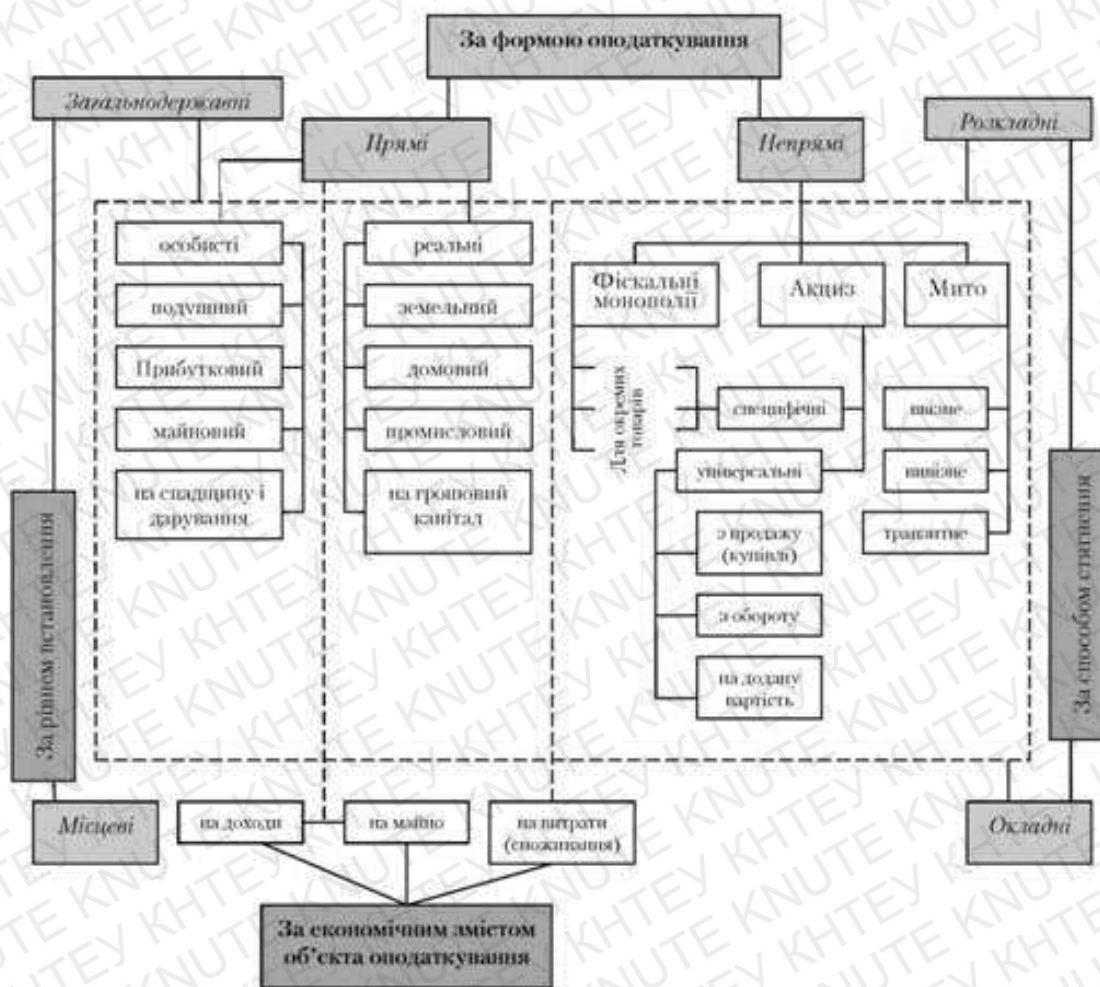

Рис 1.4 Класифікація податків

Непрямі податки встановлюються в цінах товарів та послуг і сплачуються за рахунок цінової надбавки, а їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

Формально непрямі податки справляються по пропорційних ставках. Кожний фактичний платник податку сплачує при купівлі товару однакову суму податку, незалежно від отриманого доходу. Однак за своєю сутністю непрямі податки регресивні, оскільки чим вищий дохід, тим меншою є питома вага цих податків у доході споживача і, навпаки, чим нижче дохід, тим більша питома вага даних податків. У зв'язку з цим непрямі податки вважаються соціально несправедливими, фіскальними.

Водночас непрямі податки мають низку істотних переваг:

- ці податки сплачує багато платників і широка оподаткування сприяє зростанню доходів бюджету;
- простота сплати і регулярність надходження до бюджету;
- утримання і контроль сплати непрямих податків не потребує розширення податкового апарату;
- вилучення податку на всіх етапах руху товарів сприяє рівномірному розподілу податкового тягаря між усіма суб'єктами господарювання;
- застосування нульової ставки на експортні товари сприяє збільшенню обсягу експорту та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку.

Найхарактернішими прикладами непрямого оподаткування є податок на додану вартість, акцизний збір, мито.

Історичний розвиток системи оподаткування привів до поступового розмивання чітких відмінностей між прямими та непрямими податками. Універсальні форми непрямих податків - акцизів, при перенесені їх стягнення із сфери реалізації у сферу виробництва мають багато ознак прямого оподаткування, насамперед чітко визначений об'єкт оподаткування - обсяг обороту чи додану вартість. При цьому об'єкти оподаткування частково збігаються: пряма форма - податок на прибуток і непряма форма - податок на додану вартість, частину якої становить той же прибуток.

За економічним змістом об'єкта оподаткування податки поділяються на три групи: податки на доходи, споживання і майно.

Податки на доходи стягуються з доходів фізичних та юридичних осіб. Безпосередніми об'єктами оподаткування є заробітна плата та інші доходи громадян, прибуток або валовий дохід підприємства.

Податки на споживання сплачуються не при отриманні доходів, а при їх використанні. Вони справляються у формі непрямих податків.

Податки на майно встановлюються щодо рухомого і нерухомого майна. На відміну від податків на споживання, які сплачуються тільки

один раз - при купівлі, податки на майно стягуються постійно, доки майно перебуває у власності.

Залежно від рівня державних структур, які встановлюють податки, вони поділяються на загальнодержавні та місцеві.

Загальнодержавні податки встановлюють вищі органи влади. Їх стягнення є обов'язковим на всій території країни незалежно від того, до якого бюджету (центрального чи місцевого) вони зараховуються. Відповідно до їх розподілу між ланками бюджетної системи загальнодержавні податки поділяються на три групи: доходи центрального бюджету, доходи місцевих бюджетів і доходи, що розподіляються у певних пропорціях між центральним та місцевими бюджетами. Розподіл податків між ланками бюджетної системи може мати сталий нормативний характер, насамперед установлений законодавчими актами, а може відбуватися у формі бюджетного регулювання, коли відрахування до місцевих бюджетів здійснюється щорічними диференційованими нормативами залежно від потреб того чи іншого місцевого бюджету.

Місцеві податки встановлюються місцевими органами влади та управління. Можливі різні варіанти встановлення місцевих податків. По-перше, у вигляді надбавок до загальнодержавних податків. Рівень надбавки визначають місцеві органи влади відповідно до встановлених обмежень. По-друге, введення місцевих податків за переліком, що встановлюється вищими органами влади. Вибір податків здійснюється місцевими органами влади. По-третє, можливе впровадження місцевих податків на розсуд місцевих органів влади без будь-яких обмежень з боку центральної влади.

За способом стягнення розрізняють два види податків - розкладні й окладні.

Розкладні податки спочатку встановлюються у загальній сумі відповідно до потреб держави у доходах, потім цю суму розкладають на

окремі частини за територіальними одиницями, а на низовому рівні - між платниками. Це історично перша форма стягнення податків.

Окладні податки передбачають встановлення спочатку ставок, а відтак і розміру податку для кожного платника окремо. Загальна величина податку формується як сума платежів окремих платників.

Розрізняють три способи утримання податків: біля джерела отримання доходу, на підставі декларації, на підставі платіжного повідомлення.

Перший спосіб - використовується у процесі стягнення податків і зборів із заробітної плати і доходів громадян від здійснення трудових обов'язків.

Другий спосіб - стягнення податків на підставі декларації передбачає надання платникам даних про фактичні розміри об'єкта оподаткування. При цьому існують значні можливості для ухилення від сплати податків.

Стягнення податків на основі платіжного повідомлення здійснюється лише у випадках, коли платник має сплатити суму нарахованих йому відповідними органами податків (наприклад, розрахунок сум земельного податку у сільській місцевості здійснюється фахівцями сільських Рад народних депутатів). В окремих випадках платник надає цим органам декларацію про фактичні чи прогнозовані розміри об'єкта оподаткування.

Наведена класифікація відображає у цілому всі основні історичні види податків. У системі прямого оподаткування види податків виділяються за ознакою об'єкта оподаткування. При цьому прямі податки поділяються на особисті й реальні. Відмінність між ними полягає у співвідношенні платника й об'єкта оподаткування. В особистих податках основним є платник, а в реальних - об'єкт оподаткування.

Більш сучасною формою є особисті податки, з яких найбільш поширені прибутковий та майновий. У прибутковому оподаткуванні виділяють два напрями - податок на доходи фізичних осіб і на прибуток підприємств (корпорацій). Аналогічно і податок на майно може

встановлюватися стосовно і фізичних, і юридичних осіб. Податок на спадщину і дарування стягується з фізичних осіб і відчутного бюджетного значення не має. Подушний податок, що встановлюється для громадян незалежно від їх доходів і майна, у даний час не використовується. З реальних податків на сьогодні використовуються земельний і податок на грошовий капітал, а промисловий і домовий є історично віджилими податками.

У системі непрямого оподаткування види податків характеризують різний взаємозв'язок податків з цінами. Фіскальні монополії засновуються на державному ціноутворенні на певні монопольні товари (сіль, тютюн, сірники, алкогольні напої тощо). Установлюючи ціну, держава фіксує і свій доход у ній. Загалом це віджила форма, хоча в колишньому СРСР система доходів бюджету ґрунтувалася насамперед на фіскальній монополії держави. Акцизи і мито являють собою надбавки до цін товарів, робіт і послуг. Самі ціни встановлюються суб'єктами підприємницької діяльності, а держава встановлює лише надбавку. Надбавки до цін на внутрішньому ринку є акцизами, а до товарів, що перетинають митний кордон країни, - митом.

Акцизи в сучасних умовах є основною формою непрямого оподаткування. Вони поділяються на специфічні - встановлюються для окремих товарів, та універсальні - до всього обороту. Спочатку були впроваджені специфічні акцизи, а потім на основі розширення сфери акцизного оподаткування - універсальні.

Універсальні акцизи пройшли три історичні етапи розвитку, які відбилися у їх видах. Перший етап розвитку почався із застосування податку з продажу, який встановлювався на кінцевій стадії реалізації відносно товарних оборотів - податок з продажу (купівлі). На другому етапі стали оподатковуватись як товарні, так і нетоварні обороти на всіх стадіях руху вартості - податок з обороту. Було розширено коло платників за рахунок багатостадійності оподаткування та встановлено кумулятивний

(накопичувальний) характер оподаткування - на кожній новій стадії оподатковувався весь оборот, який включав і сплачений на попередніх стадіях податок з обороту. Саме кумулятивність податку була його основним недоліком. Тому на третьому етапі була усунена ця кумулятивність і податок став сплачуватись не з усього обороту, а тільки з того, що відображав внесок кожного виробника у вартість товарів, робіт і послуг - податок на додану вартість. Цей податок є однією з універсальних сучасних форм оподаткування, оскільки дає змогу досить рівномірно розподілити податковий тягар.

Мито на даний час не відіграє відчутної ролі у податковій системі. Це пов'язано з розвитком світової торгівлі, обмеженням різних бар'єрів, у тому числі митних. Існуючі на даний час міжнародні домовленості передбачають або пільгове митне оподаткування, або взагалі безмитну торгівлю. Основою установа мита є напрям руху товарів, на підставі якого розрізняють ввізне, вивізне і транзитне мито. Крім того, за економічним змістом можна виділити статистичне, фіскальне, протекціоністське, преференційне та зрівнювальне мито. Статистичне мито встановлюється з метою надійного обліку міжнародної торгівлі. В основі фіскального лежить необхідність формування доходів бюджету. Протекціоністське встановлюється на досить високому рівні митного обкладення з метою захисту національного товаровиробника. Преференційне має, навпаки, пільговий характер і порівняно невисокі ставки. Зрівнювальне мито встановлюється на такому рівні, щоб забезпечити цінову рівновагу між товарами внутрішнього виробництва та імпортними.

Оподаткування та ставки податків, що діють на Україні:

I. Оподаткування юридичних осіб.

Непрямі податки:

- податок на додану вартість (20%);
- акцизний збір (тільки на підакцизні товари);

- мита 10%;

Прямі податки:

- податок на прибуток (18%);
- єдиний податок;
- плата за землю (оренда, земельний податок);
- податок з власників транспортних засобів (бензин);

Внески до державних цільових фондів:

- ЄСВ (в залежності від місця роботи 36,76% - 49,7%);

Інші податки:

- державне мито 5%;
- місцеві податки (комунальний податок, податок з реклами, збір за право використання місцевої символіки тощо);
- плата за використання природних ресурсів;
- плата за забруднення навколишнього середовища;
- відрахування на геолого-розвідувальні роботи;

II. Оподаткування фізичних осіб.

- По доходний податок (відповідно до шкали) або 20%;
- Податок на промисел (для підприємця);
- Податок з власних транспортних засобів (від об'єму двигуна);
- Мито;
- Державне мито;
- Плата за забруднення навколишнього середовища;
- ЄСВ;
- Місцеві податки та збори;
- Єдиний податок;
- АТО (5%).

1.4 Оподаткування малого бізнесу в Україні

Сьогодні в Україні підприємства малого бізнесу покликані не тільки виступати елементом структурної перебудови регіональної економіки, але й сприяти підвищенню доходів місцевих бюджетів. Основним фінансовим інструментом, що регулює взаємовідносини малого бізнесу з державою, залишається його оподаткування – законодавчо врегульований процес встановлення, стягнення податків, визначення їхніх розмірів і ставок з урахуванням порядку їх сплати для підприємств з певними параметрами: чисельність працюючих, обсяг валового доходу від реалізації, вид податкового режиму – загальний чи спеціальний (спрощений).

Саме спеціальний податковий режим спрямований на стимулювання малого підприємництва, а його система припускає тільки один вид податку: єдиний податок, який сплачується до місцевого бюджету. Незалежно від цього підприємці платять єдиний соціальний внесок, що зараховується на рахунки органів Пенсійного фонду України.

Для оподаткування суб'єктів малого бізнесу важливо сформулювати головні принципи оподаткування, адже від успішної роботи підприємців значною мірою залежить економічний потенціал країни, соціальна стабільність у суспільстві, підвищення рівня добробуту малозабезпечених верств населення.

В Україні принципи оподаткування – це універсальні категорії, дія яких проявляється в усіх інститутах податкового права: в системі податків і зборів, їх встановленні і введенні, виконанні податкового зобов'язання, правовому статусі учасників податкових правовідносин, механізмі податкового контролю і відповідальності, оскарженні. В цьому полягає базовий характер будь-якого принципу – закласти правовий «фундамент» відокремленої групи норм, не зливаючись з ними по змісту.

Податкове законодавство України ґрунтується на принципах [3, 156]: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом,

недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; фіскальна достатність – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями; соціальна справедливість; економічність і нейтральність оподаткування; стабільність, рівномірність та зручність сплати тощо.

Після прийняття Податкового кодексу спрощена система звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг, таких як: спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку; замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності; значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків.

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема: обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; підприємство може перейти на спрощену систему оподаткування зареєструвавшись платником єдиного податку, якщо виконується низка вимог, визначених законодавством; суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал).

Для перспективного розвитку оподаткування малого бізнесу можна використати зарубіжний досвід, зокрема країн Європейського Союзу, де спрощені системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва набули поширення в інших формах державної підтримки, а саме: звільнення окремих видів підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку і звітності; запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій,

характерних для фермерських господарств і сільськогосподарських кооперативів та ін.

Такі підходи передбачають здатність через механізм малого бізнесу у повній мірі вирішувати проблеми зайнятості населення, скорочувати рівень безробіття, створювати нові робочі місця та задовольняти пропозицію на ринку праці, особливо в умовах дефіциту робочих місць та фінансової кризи.

Висновки до першого розділу

У розділі проаналізовано загальні засади оподаткування малого бізнесу в Україні.

В Україні принципи оподаткування – це універсальні категорії, дія яких проявляється в усіх інститутах податкового права: в системі податків і зборів, їх встановленні і введенні, виконанні податкового зобов'язання, правовому статусі учасників податкових правовідносин, механізмі податкового контролю і відповідальності, оскарженні. В цьому полягає базовий характер будь-якого принципу – закласти правовий «фундамент» відокремленої групи норм, не зливаючись з ними по змісту.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств

В Україні використовуються три види непрямих податків:

- акцизний збір (специфічний акциз);
- податок на додану вартість (універсальний акциз);
- ввізне (імпортне) мито.

Непрямі податки включають у ціну товарів, що реалізуються, робіт, що виконуються, послуг, що надаються. Отже, ці податки є ціноутворюючими елементами і можуть суттєво впливати на загальний рівень цін.

Платниками непрямих податків є покупці товарів, робіт, послуг. Ними можуть бути фізичні особи, юридичні особи —

Рис 1.5. Підсистема оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) в Україні

суб'єкти господарської діяльності і установи, що не є суб'єктами господарювання.

Населення сплачує непрямі податки зі своїх доходів.

Юридичні особи сплачують податки, коли купують товари. Водночас, реалізуючи свої товари, роботи, послуги, юридичні особи у складі виручки від реалізації одержують на свої рахунки певні суми непрямих податків, сплачених покупцями (споживачами).

При цьому вплив непрямих податків на фінансову діяльність суб'єктів господарювання залежить від багатьох обставин і чинників. Цей вплив можна розглядати у двох аспектах:

1) сплата непрямих податків у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей, оплати виконаних робіт, отриманих послуг здійснюється за рахунок оборотних коштів суб'єктів господарювання, тобто має місце іммобілізація оборотних коштів для сплати податків. У цьому разі враховуються такі чинники: умови оплати та обсяги придбання товарно-матеріальних цінностей, ставки й пільги щодо податків, джерела і терміни відшкодування сплачених непрямих податків;

2) цей вплив пов'язаний із надходженням непрямих податків на рахунки суб'єктів господарювання, які реалізують товари, роботи, послуги. Непрямі податки, що надходять на рахунки суб'єктів господарювання, використовуються для відшкодування сплачених ними непрямих податків за придбання товарно-матеріальних цінностей. Певний час, до перерахування в бюджет, непрямі податки залишаються в розпорядженні (обороті) підприємств.

Акцизний збір — це непрямий податок, що встановлюється на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, та включається в їхню ціну.

Платниками податку в бюджет є суб'єкти підприємницької діяльності:

- виробники підакцизних товарів на митній території України, в тому числі з давальницької сировини;
- нерезиденти, які виробляють підакцизні товари на митній території України безпосередньо або через їх постійні представництва;
- суб'єкти підприємницької діяльності, інші юридичні особи, які ввозять на митну територію України підакцизні товари в обсягах або вартістю, що перевищують норми безмитного провозу (пересилки);
- юридичні або фізичні особи, які купують підакцизні товари в податкових агентів.

Під терміном "податковий агент" розуміється агент підприємницької діяльності, створений у формі підприємства з іноземними інвестиціями, а

також його підрозділи, право якого на звільнення від оподаткування окремими податками, зборами (обов'язковими платежами) було підтверджено рішенням суду, а також право вносити суми акцизного збору, стягнених з його платників, у бюджет.

Залежно від виду підприємницької діяльності визначено такі об'єкти оподаткування:

- 1) обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів. При цьому оборотом з реалізації є продаж, обмін на інші товари, безоплатна передача товарів, а також обсяги відвантажених підакцизних товарів, виготовлених з давальницької сировини;
- 2) обороти з реалізації (передачі) товарів для власного виробництва, промислової переробки (крім оборотів з реалізації для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх робітників;
- 3) митна вартість імпортованих товарів, придбаних за іноземну валюту, у разі товарообмінних операцій, отриманих без оплати.

Акцизний збір обчислюється за ставками, що визначаються у двох варіантах:

- 1) у твердих ставках з одиниці реалізованих, завезених, переданих товарів (вони встановлені в євро з одиниці переданих, завезених в Україну товарів, що реалізовані. Ці ставки диференційовані залежно від якісних характеристик товару);
- 2) у відсотках до обороту з реалізації (передачі) товарів або митної вартості. Для відсоткових ставок можливі такі варіанти: 1П1
 - для товарів, які реалізуються за вільними цінами вітчизняними виробниками. Оподаткований оборот визначається, виходячи з вартості товарів за вказаними цінами, без урахування акцизного збору, без ПДВ;
 - для товарів, що реалізуються за державними фіксованими і регульованими цінами, виходячи з їх вартості за вказаними цінами без урахування торгових знижок, а також сум податку на додану вартість;

- для товарів, що отримані за межами України за іноземну валюту, включаючи товари, завезені на територію України в результаті товарообмінних операцій і безкоштовно. Обороти, який оподатковується, обчислюється, виходячи з митної вартості товарів, перерахованої за курсом НБУ, що діяв на день подання митної декларації. В оподаткований оборот включаються також оплата митних послуг, ввізне мито.

Ставки акцизного збору єдині на всій території України.

Строки сплати в бюджет акцизного збору залежать від виду підакцизних товарів, суми податку.

Підприємства, що реалізують вироблені ними спирт етиловий і алкогольні напої, пиво, сплачують податок на третій робочий день після здійснення обороту. З реалізації тютюнових виробів податок сплачується один раз на місяць, до 16 числа, виходячи з фактичного обсягу реалізації за звітний місяць. Підприємства, в яких середньомісячна сума акцизного збору за попередній рік становила понад 25 тис. грн, сплачують податок щодаки (15, 25 числа поточного місяця і 5 числа місяця, наступного за звітним), виходячи з фактичного обороту за звітну декаду.

Решта підприємств сплачує податок щомісяця до 15 числа, також виходячи з фактичного обороту за попередній місяць.

За імпортовані підакцизні товари акцизний збір сплачується під час розмитнення імпортованого товару.

Пільги щодо акцизного збору:

1. Акцизний збір не стягується в разі реалізації підакцизних товарів на експорт за іноземну валюту. Ця пільга підвищує спроможність відповідних товарів на зарубіжних ринках, сприяє збільшенню надходжень валютних ресурсів.
2. Не обкладаються акцизним збором обороти з реалізації підакцизних товарів для виробництва інших підакцизних товарів. У цьому разі виключається можливість подвійного оподаткування.

3. Не підлягає обкладенню акцизним збором реалізація легкових автомобілів спеціального призначення.
4. Встановлено певні пільги щодо сплати акцизного збору в спеціальних економічних зонах, визначених відповідним законодавством України.

2.2 Податок на додану вартість

Податок на додану вартість (ПДВ) — це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент).

Облік ПДВ на підприємстві, яке зареєстроване як платник ПДВ, складається з обліку таких компонентів:

- Податковий кредит
- Податкове зобов'язання

Податковий кредит — це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання за звітний період (сума ПДВ сплачена таким підприємством у складі вартості товарів, робіт, послуг, придбаних в іншого платника ПДВ, або сплачена на кордоні митним органам).

Податкове зобов'язання — загальна сума податку, нарахована платником у звітному періоді (в складі вартості проданих, або оплачених покупцем товарів, робіт, послуг).

До бюджету платник перераховує суму ПДВ, яка є різницею між податковим зобов'язанням та податковим кредитом.

ПДВ є не тільки потужною складовою надходжень до державного бюджету, але й виступає інструментом стимулювання експорту. Експорт обліковується за ставкою 0% і експортери за підсумками своєї діяльності мають право на відшкодування ПДВ державою. В Україні відшкодування ПДВ є одним з найбільш обговорюваних питань і поки, на жаль, жодна реформа не змогла його вирішити. Податковий кодекс регламентує відшкодування ПДВ, але на практиці гроші отримують обрані підприємства, якими володіють провладні кола, при цьому підстави для відшкодування ПДВ таким обраним підприємствам не перевіряються належним чином.

ПДВ — загальнодержавний податок в Україні. Податковий кодекс України містить окремий розділ (Розділ V) під назвою «Податок на додану вартість» (статті 180–211):

Розміри ставок податку визначає Податковий кодекс України. Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах:

- а) 20 відсотків;
- б) 7 відсотків
- в) 0 відсотків.

ПДВ — найзначніший за обсягом з усіх податків, які нараховуються в Державний бюджет. Він становить 39,7% від загальних надходжень до держбюджету за 2008 рік (35,7% в 2007 році) і є найбільшим за обсягом джерелом доходів держави.

В Україні податок на додану вартість був введений в дію 1 січня 1992 року Законом «Про податок на добавлену вартість» від 20.12.1991. Закон діяв лише до червня 1993 року — і був замінений декретом КМУ «Про податок на добавлену вартість» від 26 грудня 1992 року. Згодом, 3 квітня 1997 року, було прийнято Закон України «Про податок на додану вартість», який набув чинності 1 липня 1997. Цей закон втратив чинність на підставі нового Податкового Кодексу України від 02.12.2010 року.

Платниками податку є як фізичні, так і юридичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність в Україні. Обов'язковою для оподаткування є діяльність на суму, яка перевищує 1000000 гривень за 12 попередніх календарних місяців^[2]. Податковим кодексом України визначено перелік суб'єктів, які у своїй діяльності можуть застосовувати касовий метод податкового обліку^[3]. Об'єктом оподаткування є продаж товарів (робіт, послуг) на митній території України (здійснюване як резидентами, так і нерезидентами), завезення товарів і послуг (в тому числі в вигляді оренди чи лізингу) та вивезення товарів та послуг за межі митної території України. Не є платниками ПДВ філії, оскільки відповідно до

Цивільного Кодексу України вони не є ні юридичними особами, ні суб'єктами підприємницької діяльності.

Існує також перелік видів операцій, які не належать до об'єкта оподаткування, серед яких:

- надання послуг зі страхування
- виплата заробітної плати, інших грошових виплат, дивідендів
- випуск, розміщення і продаж цінних паперів
- передача основних фондів у формі внесків у статутні фонди юридичних осіб в обмін на їхні корпоративні права

Існують також операції, які не оподатковуються ПДВ, наприклад, продаж вітчизняних книг, ремонт установ освіти і охорони здоров'я, послуги освіти і охорони здоров'я, передача земельних ділянок, послуги з транзитних перевезень територією України та ін.

Базою податку на додану вартість є фактична (договірна) ціна товару чи послуги. У випадку, якщо звичайна ціна (ціна даного товару чи послуги за умови його продажу стороннім особам — які не мають жодних відносин з постачальником) перевищує фактичну більш, ніж на 20%, то базою оподаткування є звичайна ціна. Якщо товар чи послуга є імпортованою, то базою є договірна ціна, але не менша за митну вартість.

Слід мати на увазі, що до бази оподаткування включено всі податки — в тому числі і акцизний та митний збори.

Існує три можливих ставки оподаткування — звичайна (20%), знижена (7%) і нульова (0%).

Нульова ставка оподаткування застосовується щодо:

- експортованих товарів та супутніх експорту послуг;
- поставок для заправки або постачання морських (океанських) суден, що використовуються для діяльності, здійснюваної за межами територіальних вод України;

- поставок для заправки або постачання повітряних суден, що виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату;
- поставок для заправки або постачання космічних кораблів;
- поставок товарів і послуг магазинами безмитної роздрібною торгівлі, що перебувають в митній зоні;
- послуг з перевезення пасажирів чи вантажів з митної території України за кордон.

Розрахунок бази оподаткування = собівартість + прибуток + податки і збори.

База оподаткування при ввезенні придбаних іноземних товарів = митна вартість + транспортні витрати + страхування + інші витрати.

Податкове зобов'язання платника податку — загальний ПДВ, що нарахована платником податків і включена до робіт, послуг, які надаються у звітному періоді. Податковий кредит — сума податку на додану вартість, що сплачена платником податку у звітному періоді, у зв'язку з придбанням товарів, вартість яких належить до валових витрат виробництва і основних фондів чи нематеріальних активів, що підлягають амортизації. Термін сплати ПДВ — 12 або 40 днів.

Невід'ємно з податковим кредитом пов'язане поняття відшкодування ПДВ. Бюджетне відшкодування ПДВ — сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету у зв'язку з надмірною сплатою податку. Єдиною підставою для формування податкового кредиту, є наявність у платника податку — покупця товарів, робіт або послуг належно оформленої податкової накладної.

Відшкодування ПДВ здійснюється за поданими заявками у хронологічному порядку. Технічно відшкодування реалізується Системою електронного адміністрування ПДВ.

За 2016 року було відшкодовано 94.4 млрд. грн. ПДВ

Таб 1.2 Найбільшими платниками, яким було відшкодовано ПДВ у
2016 стали:

Найменування платника	Всього відшкодовано тис/грн
ПАТ "Арселорміттал Кривий Ріг"	8 029 168,73
ТОВ "КЕРНЕЛ-ТРЕЙД"	6 801 832,16
ПРАТ "ММК ІМ. ІЛЛІЧА"	3 772 390,03
ТОВ "АТ КАРГІЛЛ"	3 690 036,65
ПРАТ "МК "АЗОВСТАЛЬ"	3 463 605,74
ПАТ "ПОЛТАВСЬКИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ"	2 766 048,94
ПАТ "Дніпровський меткомбінат"	2 738 842,80
ПАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	2 313 924,44
ДП З П "САНТРЕЙД"	2 188 434,72
ТОВ СГП "НІБУЛОН"	2 110 436,08
ТОВ "АДМ ТРЕЙДІНГ УКРАЇНА"	2 099 173,83
ПАТ "МИРОНІВСЬКИЙ ЗАВОД ПО ВИГОТОВЛЕННЮ КРУП І КОМБІКОРМІВ"	1 609 304,17
ПАТ "МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ"	1 285 000,00
ПАТ "МОТОР СІЧ"	1 045 250,64

ТОВ "ІМПЕРОВО ФУДЗ"

1 036 924,48

2.3. Збори і цільові відрахування, які сплачують підприємства

Закон України «Про систему оподаткування» встановлює участь суб'єктів господарювання у формуванні централізованих державних цільових фондів. Ця участь здійснюється у вигляді обов'язкових зборів, внесків, порядок обчислення яких визначений окремими нормативними документами.

Відрахування в цільові державні фонди сьогодні становлять значні за обсягом суми коштів, що суттєво впливає на фінансово-господарську діяльність підприємств. Цей вплив виявляється в такому.

- По-перше, через формування валових витрат, які виключаються з суми скоригованого валового доходу. Таким чином, відрахування в цільові державні фонди зменшують оподаткований прибуток, а отже, і суму податку на нього.
- По-друге, через формування собівартості (витрат). Указані відрахування збільшують собівартість, що відповідно може зменшити прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) або збільшити її вартість, а отже, створити проблеми зі збутом продукції.
- По-третє, через використання прибутку. Це має місце тоді, коли відрахування (збори) здійснюються за рахунок прибутку підприємства.

Отже, вплив названих відрахувань на фінансово-господарську діяльність підприємств є суперечливим. Можливість підприємств впливати на формування абсолютної суми відрахувань у цільові фонди обмежена. Це пояснюється тим, що нормативи відрахувань визначені законодавчо і є однаковими для всіх суб'єктів господарювання незалежно від виду і сфери їхньої діяльності. Кількість суб'єктів господарювання, які користуються пільгами щодо таких зборів, обмежена. Можливість впливати на розмір зборів з боку суб'єктів господарювання зв'язана з формуванням показників, стосовно яких встановлено нормативи відрахувань (сплачена

сума заробітної плати, валовий дохід, вартість товарної продукції, обсяг реалізації продукції та ін.).

Схему участі підприємств у формуванні цільових державних фондів наведено на рис. 1.6.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування. Порядок визначення відрахувань встановлений Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26 червня 1997 року.

Платниками такого збору є:

- суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форми власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські установи й організації, фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, що використовують працю найманих працівників;
- філії, відділення й інші відособлені підрозділи платників збору, зазначених вище, що не мають статусу юридичної особи та розміщені на іншому терені;
- фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, адвокати, приватні нотаріуси;
- фізичні особи, що працюють за трудовим договором (контрактом), виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами.

Є певні особливості визначення об'єкта оподаткування для обчислення суми збору щодо окремих суб'єктів підприємницької діяльності.

Суб'єкти підприємницької діяльності (юридичні і фізичні особи), які використовують працю найманих працівників для визначення суми збору, беруть фактичні витрати на оплату їхньої праці, що підлягають оподаткуванню прибутковим податком: витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати, інших видів заохочень і виплат, виходячи з тарифних ставок; премії, заохочення, в тому числі в натуральній формі.

Не беруть у розрахунок для обчислення збору витрати на виплату доходів у вигляді дивідендів, відсотків, інші витрати, що не враховуються за обчислення середньомісячної зарплати з метою призначення пенсій.

Фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, що не використовують найманої праці для обчислення збору, беруть суму свого оподаткованого доходу (прибутку).

Суб'єкти підприємницької діяльності — платники збору зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду України. Слід звернути увагу, що інформацію про таку реєстрацію вимагають комерційні банки у разі відкриття банківських рахунків

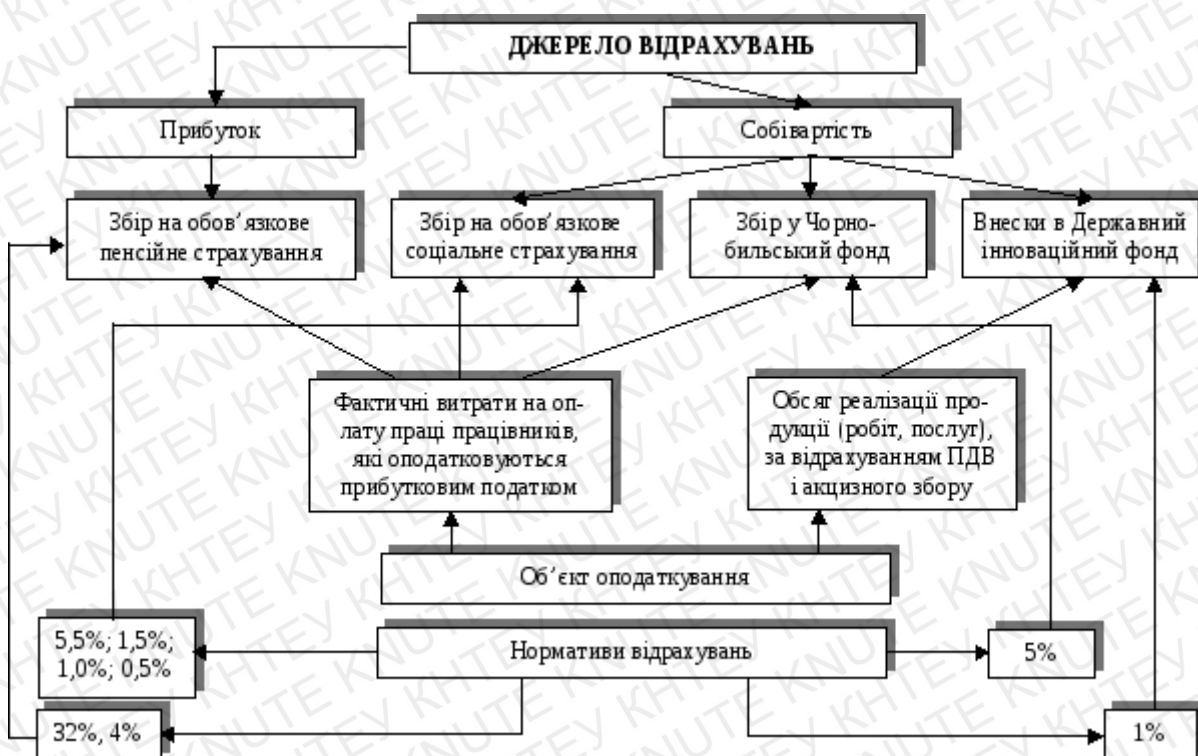

Рис 1.6 Структурно-логічна схема участі підприємств у формуванні цільових державних фондів

Ставки збору встановлені і диференційовані за категоріями платників. Для суб'єктів підприємницької діяльності — юридичних і фізичних осіб, що використовують працю найманих працівників, затверджено ставку 32% від згадуваного вище об'єкта оподаткування.

На підприємствах, де працюють інваліди, ставку збору диференційовано. На заробітну плату й інші виплати інвалідам, що є об'єктом оподаткування, збір нараховується у розмірі 4%. Щодо інших працівників використовується ставка 32%.

Суб'єкти підприємницької діяльності — фізичні особи, що не користуються найманою працею, зобов'язані нараховувати 32% збору від суми оподаткованого доходу (прибутку).

Слід звернути увагу на особливість визначення джерела сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Як відомо, оплата праці найманих працівників суб'єктами підприємницької діяльності здійснюється за рахунок двох джерел:

- собівартість (основна й додаткова заробітна плата, інші види заохочень, виходячи з тарифних ставок);
- прибуток (премії, заохочення).

Тому сума збору на ту частину витрат на оплату праці, що віднесена на собівартість, також відноситься на собівартість. Сума збору на другу частину витрат на оплату праці, що здійснюється за рахунок прибутку, перераховується за рахунок прибутку.

Отже, обсяг витрат на оплату праці і структура джерел вказаних витрат впливатимуть на формування собівартості, а значить, і на прибуток суб'єктів господарювання.

Із суми сукупного оподаткованого доходу фізичних осіб, які працюють за трудовими договорами (контрактами), виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування нараховується у розмірі 1%. Цей збір здійснюється за рахунок нарахованого доходу (заробітної плати). Відповідальними за утримання цього збору (податку) є суб'єкти підприємницької діяльності (юридичні і фізичні особи), що використовують працю найманих працівників.

Збір на державне обов'язкове пенсійне страхування сплачується одночасно з отриманням коштів в установах банків на оплату праці.

Пенсійний фонд не включається до Державного бюджету України. Забороняється використання коштів фонду не за цільовим призначенням, в тому числі на кредитні, депозитні операції, надання позичок. Тимчасово вільні кошти фонду, за відсутності заборгованості у виплаті пенсій, можуть бути використані Пенсійним фондом на придбання державних цінних паперів.

Збір на обов'язкове соціальне страхування. Порядок визначення збору встановлений Законом України «Про збір на обов'язкове соціальне страхування» від 26 липня 1997 р.

Особливість збору полягає в тім, що він включає і збір на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. У зв'язку з цим скасовано відрахування підприємств у Фонд сприяння зайнятості населення, що здійснювались згідно із Законом України «Про систему оподаткування» від 2 лютого 1994 р.

Склад платників збору на обов'язкове соціальне страхування і об'єкт оподаткування такі самі, як і щодо обов'язкового державного пенсійного страхування.

Для суб'єктів підприємницької діяльності — юридичних і фізичних осіб, що використовують працю найманих працівників, ставку збору передбачено в розмірі 5,5% від об'єкта оподаткування, визначеного Законом. У складі загального нормативу 1,5% становить збір на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття.

Для підприємств, установ, організацій, де працюють інваліди, збір на обов'язкове соціальне страхування встановлений роздільно: 1% від об'єкта оподаткування щодо інвалідів, які працюють; 5,5% від об'єкта оподаткування щодо інших працівників підприємства. При цьому збір у розмірі 1% в повному обсязі зараховується у Фонд соціального захисту інвалідів.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що використовують працю найманих працівників, збір на обов'язкове соціальне страхування, включають до складу валових витрат за обчислення оподаткованого прибутку, а також відносять на собівартість.

Із суми сукупного оподаткованого доходу фізичних осіб, які працюють за трудовим договором (контрактом) чи виконують роботи (послуги), згідно з цивільно-трудовами договорами, збір нараховується у розмірі 0,5% тільки на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. У цьому разі утримання збору здійснюється за рахунок нарахованого доходу (заробітної плати). Відповідальність за утримання цього збору покладено на суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують працю найманих працівників.

Збір на обов'язкове соціальне страхування (в тому числі на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття) перераховується в Державний бюджет платниками збору. Це здійснюється одночасно з отриманням грошей в банках на оплату праці. Кошти від збору зараховуються на окремі рахунки Державного бюджету: обов'язкового соціального страхування, обов'язкового соціального страхування на випадок безробіття. Забороняється використання цих коштів не за цільовим призначенням.

Для фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, збір визначено у розмірі 0,5% від об'єкта оподаткування тільки на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття.

Збір на формування Фонду для здійснення заходів для ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення. Порядок відрахувань в цей Фонд визначено Законом України «Про формування Фонду для заходів по ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення» від 20 липня 1997 р.

Платниками збору (податку) визначені:

- резиденти — суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності, спільні підприємства, інші установи й організації, що здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку, і виплачують заробітну плату. Ця діяльність може відбуватись на терені України та за її межами;
- нерезиденти — юридичні і фізичні особи будь-якої організаційно-правової форми власності, що отримують прибутки, джерело яких знаходиться в Україні, і здійснюють оплату праці. При цьому звільняються від сплати збору установи й організації, що мають дипломатичний статус або імунітет відповідно до міжнародних договорів або законів;
- філії, відділення, інші відособлені підрозділи платників збору, що не мають статусу юридичної особи, але здійснюють оплату праці;
- постійні представництва, нерезиденти, що отримують доходи, джерело яких знаходиться в Україні, або виконують агентські функції щодо нерезидентів і здійснюють оплату праці.

Від сплати збору звільняються:

- підприємства вугільної промисловості, шахтобудівництва, видобутку залізної, марганцевої та уранової руди підземним способом;
- підприємства (об'єднання) й організації Українського товариства сліпих і Українського товариства глухих, де інваліди становлять понад 50% загальної кількості працівників основного виробництва.

Для розрахунку суми збору за об'єкт оподаткування беруть фактичні витрати на оплату праці осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником збору. До витрат на оплату праці належать витрати: на основну й додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати; на виплату авторських винагород; на виплату за виконання робіт (послуг) згідно з договорами цивільно-правового характеру.

Ставку збору, відповідно з указаним вище Законом, було визначено у розмірі 10% від об'єкта оподаткування. Згідно з Указом Президента України від 18 червня 1998 року №656 з 1 липня 1998 року ставка відрахувань у Чорнобильський фонд встановлена в розмірі 5% від об'єкта оподаткування. Збір сплачується одночасно з отриманням в установах банків коштів на оплату праці і зараховується до складу доходів Державного бюджету України. Розпорядником коштів Фонду є Міністерство з надзвичайних ситуацій і у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Забороняється використання коштів Фонду не за цільовим призначенням, в тому числі на кредитні, депозитні операції, надання позик.

Внески в державний інноваційний фонд. Державний інноваційний фонд утворено згідно з Постановою Кабінету Міністрів від 18 лютого 1992 р. № 77 «Про утворення державного інноваційного фонду».

Для формування вказаного фонду підприємства, об'єднання, організації здійснюють спеціальні відрахування у розмірі 1% від обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) за вирахуванням ПДВ і акцизного збору. Посередницькі, оптові, постачальницько-збутові організації, банки ці відрахування здійснюють від обсягу валового доходу. Указані відрахування включаються в собівартість продукції (робіт, послуг).

Із загальної суми відрахувань 30% в обов'язковому порядку мають бути перераховані в Державний інноваційний фонд. Інші 70% перераховуються підприємствами, об'єднаннями, організаціями в галузевий спеціальний фонд позабюджетних коштів, якщо такий фонд утворюється міністерством або відомством. Кошти відрахувань, віднесені на собівартість продукції (робіт, послуг), але не перераховані міністерствам, відомствам, вилучаються податковими органами в Державний бюджет.

В окремих випадках за письмового погодження з керівним органом, яким утворений галузевий спеціальний фонд позабюджетних коштів, державні підприємства, об'єднання, організації можуть залишати в своєму

розпорядженні частину коштів з відрахувань, що належать галузевому позабюджетному фонду.

Підприємства, об'єднання, організації, які не мають галузевого спеціального фонду позабюджетних коштів для фінансування інноваційної діяльності, залишають у своєму розпорядженні 70% відрахувань. Це можливо за умови, що вони ведуть науково-дослідні роботи і здійснюють заходи щодо освоєння нових технологій і виробництва нових видів продукції. У такому разі залишені в підприємств кошти не можуть спрямовуватися на фінансування капітальних вкладень (будівництво, придбання основних фондів, обладнання, приладів), не зв'язаних зі здійсненням науково-дослідних робіт, заходів щодо освоєння нових технологій і виробництва нових видів продукції.

Кошти цих відрахувань, залишені у розпорядженні підприємств, які не були використані протягом року, не можуть бути вилучені податковими органами в державний бюджет. Отже, вони залишаються в розпорядженні підприємства і можуть бути використані за цільовим призначенням у наступному році.

Якщо підприємство не проводить науково-дослідних робіт або не вживає заходів для освоєння нових технологій і виробництва нових видів продукції, відрахування здійснюються тільки в Державний інноваційний фонд у розмірі 0,3% до встановленого показника для обчислення відрахувань. Решта 0,7% не нараховується.

Перерахування обов'язкових платежів у Державний інноваційний фонд і галузеві фонди позабюджетних засобів підприємство повинно робити не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним. За несвоєчасне перерахування внесків у Державний інноваційний фонд стягується пеня у розмірі 0,3% за кожний день затримки, включаючи день сплати.

Згідно з Законом «Про Державний бюджет України на 1998 рік» від 30 грудня 1997 року в бюджеті було сконцентровано всі відрахування на інноваційну діяльність.

2.4. Модель оподаткування юридичних та фізичних осіб в Україні

Серед великого кола податків і зборів, що сплачуються юридичними та фізичними особами, виділяють податок на прибуток підприємств, закріплений Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28 грудня 1994 р. (зі змінами та доповненнями) та податок на доходи фізичних осіб, згідно із Законом України "Про податок із доходів фізичних осіб" від 22 травня 2003 р.. Платниками податку на прибуток підприємств є:

- із числа резидентів - суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи та організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами;

- із числа нерезидентів — фізичні чи юридичні особи, створені в будь-якій організаційно-правовій формі, які отримують доходи із джерелом їх походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичний статус або імунітет згідно з міжнародними договорами України або законом.

Платниками податку також є філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на території іншої, ніж такий платник податку, територіальної громади; постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників; управління залізниці, що одержують прибуток від господарської діяльності залізничного транспорту; Національний банк України та його установи; установи пенітенціарної системи та їх підприємства, які використовують працю спецконтингенту тощо.

Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань платника податку.

Валовий дохід - загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

Прибуток платників податку, включаючи підприємства, засновані на власності окремої фізичної особи, оподатковується за ставкою 26 відсотків до об'єкта оподаткування.

Законодавець передбачив широке коло платників даного податку, що мають відповідні пільги по його сплаті, зокрема неприбуткові установи та організації: а) органи державної влади місцевого самоврядування та створені ними установи або організації, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів; б) благодійні фонди і благодійні організації, створені в порядку, визначеному законом для проведення благодійної діяльності; в) пенсійні фонди, кредитні спілки; г) спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб, створені для представлення інтересів засновників, що утримуються лише за рахунок внесків таких засновників та не проводять господарської діяльності, за винятком отримання пасивних доходів; г) релігійні організації, зареєстровані в порядку, передбаченому законом; д) житлово-будівельні кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Так від оподаткування згідно із Законом звільняються доходи неприбуткових організацій, отримані у вигляді: коштів або майна, які надходять безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань; пасивних доходів; коштів або майна, які надходять до таких неприбуткових організацій як компенсація вартості отриманих державних послуг; дотацій або субсидій, отриманих із державного або місцевого бюджетів, державних цільових фондів або в межах благодійної, у тому числі гуманітарної допомоги чи технічної допомоги, що надаються таким неприбутковим організаціям відповідно до

умов міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, тощо.

Звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, майно яких є їх власністю, отриманий від продажу товарів (робіт, послуг), крім підакцизних товарів та прибутку, одержаного від грального бізнесу, де протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менше 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці, що належать до складу валових витрат виробництва (обігу).

Тимчасово, до 1 січня 2009 року звільняється від оподаткування прибуток видавництв, видавничих організацій, підприємств поліграфії, отриманий ними від діяльності з виготовлення на території України книжкової продукції, крім продукції еротичного характеру.

Варто зауважити, що статус платника як неприбуткового не звільняє його від обов'язку ставати на податковий облік та подавати податкову звітність у формі та обсягах, встановлених податковим законодавством для неприбуткових організацій.

Основний зміст податкових правовідносин фізичних осіб із державою закріплений нормами Закону України "Про податок із доходів фізичних осіб" від 22 травня 2003 р.

Платниками податку з доходів фізичних осіб є громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства.

Об'єктом оподаткування в громадян, які постійно проживають в Україні, є загальний місячний оподатковуваний дохід із джерелом походження з України, та іноземні доходи. Для громадян, які не мають постійного місця проживання в Україні, об'єктом оподаткування є лише доходи, що одержані із джерел в Україні.

Варто пам'ятати, що оподаткуванню підлягають отримані громадянами доходи як у грошовій (національна або іноземна валюта), так і в натуральній формі (подароване авто). Більше того, Закон передбачає значне розширення податкової бази, а саме оподаткування доходів отриманих у результаті проведення операцій із нерухомістю, даруванням, спадщиною, цінними паперами та корпоративними правами, відсотків від розміщення коштів у банківських установах, виграшів у недержавних лотереях тощо.

Закон не передбачає встановлення єдиної ставки податку, хоча сьогодні серед громадськості пропагується саме така думка, оскільки залежно від особливостей об'єкта оподаткування застосовується різна ставка. Фактично базовою є ставка 15% від об'єкта оподаткування, але в період з 1 січня 2004 р. до 31 грудня 2006 р. базова ставка була встановлена на рівні 13%.

Фіксованою є ставка податку на доходи, які підлягатимуть кінцевому оподаткуванню при їх виплаті: грошові або майнові призи, виграші в азартні ігри, розіграші (крім лотерей, які згідно з цим Законом мають статус державних) на рівні 30%.

Законом передбачено запровадження порядку:

- оподаткування операцій з продажу (обміну, інших видів відчуження) об'єктів нерухомого майна - 1%, 5% або 13% залежно від строку придбання у власність такого майна;
- оподаткування відсотків на банківський депозит (вклад), вклад до небанківських фінансових установ або відсотків (дисконтних доходів) на депозитні (ощадні) сертифікати - 5%; оподаткування дивідендів, роялті - 13%;
- оподаткування операцій з інвестиційними активами (акції, корпоративні права) (інвестиційного прибутку) -13%;
- оподаткування доходів, отриманих у зв'язку з довгостроковим страхуванням життя, та недержавного пенсійного страхування-13%;

- оподаткування доходів, отриманих унаслідок прийняття в спадок коштів, майна, немайнових прав, - 0%, 5%, 13% та 26% залежно від родинних стосунків та виду спадкового майна;

- оподаткування доходів, отриманих як подарунок - аналогічно оподаткуванню спадщини.

Законом передбачено систему надання податкових соціальних пільг. Розмір пільг установлено у відсотках (50%, 150%, 200%) розміру мінімальної заробітної плати в розрахунку на місяць, затвердженого відповідним законом на 1 січня звітного податкового року. Розміри відсотків установлено для відповідної категорії платників, які матимуть право на її отримання:

- для будь-якого платника податку - у розмірі, що дорівнює 50 % однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року;

- у розмірі, що дорівнює 150% однієї мінімальної заробітної плати, - для платника податку, який:

а) є самотньою матір'ю або самотнім батьком (опікуном, піклувальником) - на кожну дитину віком до 18 років;

б) утримує дитину-інваліда - віком до 18 років - у розрахунку на кожну таку дитину;

в) має троє чи більше дітей віком до 18 років - у розрахунку на кожну таку дитину;

г) є вдівцем або вдовою;

г) є особою, віднесеною законом до категорій 1 і 2 осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їхньою участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

д) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;

е) є інвалідом 1 або II групи, у тому числі з дитинства;

е) є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянинові, який зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

- у розмірі, що дорівнює 200% однієї мінімальної заробітної плати, - для платника податку, який є:

а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави;

б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка в той час працювала в тилу, на яку поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального статусу";

в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового тримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували в стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;

д) особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) в період із 8 вересня 1941 р. по 27 січня 1944 р.

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, отриманого платником податку як заробітна плата протягом звітного податкового місяця за одним місцем її нарахування (виплати), якщо розмір цього доходу не перевищує суми місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на коефіцієнт 1,4 та округленої до найближчих 10 грн. (у 2007 р. це становить 740 грн. (526 грн. X 1,4)).

Пільга застосовується до нарахованого місячного доходу у вигляді заробітної плати виключно за одним місцем його нарахування (виплати), яке платник обирає самостійно, шляхом подання працедавцю заяви про застосування податкової соціальної пільги за формою, встановленою ДПА

України, а також відповідних документів, що підтверджують його право на таку пільгу.

2.5. Спрощена системи оподаткування

Спрощена система оподаткування – це єдиний податок (ЄП), якому присвячена глава 1 розділу XIV ПКУ. Основні відмінності між спрощеною та загальною системою наведені нижче:

Повне або часткове копіювання будь-яких матеріалів сайту, цитування, публікація їх анотованих оглядів допускаються лише з письмового дозволу редакції сайту.

Таб 1.3 Спрощена система оподаткування

Критерій порівняння	Спрощена	Загальна
База розрахунку податку	Дохід (або фіксований щомісячний платіж)	Прибуток (для фізосіб: чистий оподатковуваний дохід = доходи – витрати)
Реєстрація платником ПДВ	Можливе тільки на 3 та 4 групах	У загальному порядку (якщо обсяг операцій більше 1 млн грн)
Сплата земельного податку	Ні	Так
РРО	Не використовує 1 група. Є послаблення по 2-3 групі (фізособи).	У загальному порядку
Бартерні операції, вексельні розрахунки, взаємозаліки	Ні	Так

В цілому спрощена система більш вигідна, коли: бізнес є високоприбутковим. У такому випадку сплачується менше податку, ніж на загальній системі; виручка за рік порівняно невелика; підприємство користується земельними ділянками (є звільнення від плати за землю); основні споживачі послуг підприємства теж перебувають на спрощеній системі або це населення (це більше стосується 1-2 груп єдиного податку).

У такому разі може бути й непотрібною реєстрація платником ПДВ; вас влаштовують обмеження по кількості працюючих (1-2 група) та обсягах доходу. Однак, на спрощеній системі заборонено перебувати банкам, кредитним спілкам, ломбардам, лізинговим компаніям, довірчим товариствам, страховим компаніям, інвестиційним фондам та деяким іншим фінансовим установам, реєстраторам цінних паперів, а також нерезидентам. Звичайно, що треба все рахувати по кожній конкретній ситуації та бажаній групі єдиного податку. Розглянемо нюанси кожної з груп.

Повне або часткове копіювання будь-яких матеріалів сайту, цитування, публікація їх анотованих оглядів допускаються лише з письмового дозволу редакції сайту.

Таб 1.4 Спрощена система у вигляді 1 та 2 груп орієнтована виключно на фізичних осіб.

Критерій	Група	
	1	2
Ставка податку	Не більше 10% прожиткового мінімуму для працездатної особи на 01 січня (у 2018 р. – 176,20 грн що місяця)	Не більше 20% мінімальної заробітної плати на 01 січня (у 2018 р. – 744,60 грн щомісяця)
	ють місцеві ради залежно від виду господарствості	

Макс. допустимий обсяг доходу за кал. рік	≤ 300 000 грн	≤ 1 500 000 грн
Наявність та кількість найманих працівників	0 чол.	0-10 чол.
Дозволена сфера діяльності	Тільки роздрібний продаж на ринках та/або надання побутових послуг населенню (перелік побутових послуг – див. п. 291.7 ПКУ).	Надання послуг, у т.ч. побутових, тільки платникам ЄП та/або населенню; виробництво та/або продаж товарів; діяльність у сфері ресторанного господарства (з алкогольних напоїв можна продавати лише пиво та столове вино).
РРО	Не використовуються	використовуються, якщо дохід < 1 млн грн*
Ведення обліку	Книга обліку доходів	
Реєстрація платником ПДВ	Не є платниками ПДВ	
Періодичність сплати ЄП	Раз на місяць, авансом, не пізніше 20-го числа (включно) поточного місяця. Платити треба навіть коли немає доходу від діяльності**.	
Подача декларації з ЄП	Раз на рік протягом 60 кал. днів після кінця року	

* дана норма не поширюється на спрощенців, які здійснюють реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту. Їх перелік затверджено Постановою КМУ від 16.03.2017 р. № 231;

** можна оформити 30 денну відпустку раз на рік і не сплачувати за цей місяць податок.

ФОП, що перебувають на єдиному податку 1 і 2 групи не можуть займатися (п. 291.4 ПКУ): наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінки нерухомого майна (група 70.31 КВЕД);

діяльністю з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних і побутових виробів і дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, напівдорогоцінного каміння. Також ФОП на 1-й групі не може займатися оптовим продажем та наданням непобутових послуг. ФОП на 2-й групі не може надавати послуги неплатникам ЄП.

На 3-й групі спрощенців – тут можуть перебувати уже як фізичні, так і юридичні особи. В цілому група вигідна тим, кому треба співпрацювати з платниками податку на прибуток та/або бути зареєстрованим платником ПДВ.

Таб 1.5 Спрощена система 3

Критерій	Група 3	
	фізособи	юрособи
Ставка податку	3% доходу – для платників ПДВ; 5% доходу – для неплатників ПДВ	
Макс. допустимий обсяг доходу за кал. рік	≤ 5 000 000 грн (без ПДВ)	
Наявність та кількість найманих працівників	Без обмежень	
Дозволена сфера діяльності	Усі види діяльності, крім заборонених у п. 291.5 ПКУ	
РРО	Не використовуються, якщо дохід < 1 млн грн*	на загальних підставах
Ведення обліку	Книга обліку доходів – якщо ставка 5%; Книга обліку доходів і витрат – якщо ставка 3%.	Спрощений бухоблік та складання спрощеної фінансової звітності за П(С)БО 25.

Реєстрація платником ПДВ	За умови обрання ставки 3% можна бути платником ПДВ. За умови обрання ставки 5% можна не бути платником ПДВ навіть якщо виручка перевищує 1 млн грн.
Періодичність сплати ЄП	Раз у квартал протягом 50 кал. днів після кінця кварталу.
Подача декларації з ЄП	Раз на квартал протягом 40 кал. днів після кінця кварталу.

* дана норма не поширюється на спрощенців, які здійснюють реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту. Їх перелік затверджено Постановою КМУ від 16.03.2017 р. № 231.

Юрособа на 3-й групі не може мати у статутному капіталі сукупну частку, що належить юрособам, які не є платниками єдиного податку, 25 % чи більше. По юридичним особам зазначимо також, що з 2018 р. їм уже не треба сплачувати авансовий внесок з податку на прибуток при виплаті дивідендів незалежно від того, кому виплачені дивіденди (раніше було 18% суми дивідендів). Однак, це не звільняє від сплати податку на репатріацію (15%) у разі сплати дивідендів нерезидентам. Це той випадок, коли платнику ЄП необхідно подати крім своєї ще й декларацію з податку на прибуток підприємств.

4 група – це особлива група, де можуть перебувати тільки сільськогосподарські товаровиробники. При чому тільки юрособи, так як згідно пп. 14.1.235 ПКУ сільськогосподарським товаровиробником вважається юрособа незалежно від організаційно-правової форми, яка займається: виробництвом сільгосппродукції (групи 1-24 УКТ ЗЕД) та/або розведенням; вирощуванням і виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах); переробкою сільгосппродукції на власних чи орендованих потужностях, у тому числі з власновиробленої сировини на давальницьких умовах, і здійснює операції з її постачання. Таким чином фізособи, у тому числі фермерські господарства без статусу юрособи не можуть бути платниками ЄП 4 групи. Платники податку даної

групи крім земельного податку також звільняються від рентної плати за спеціальне використання води.

Таб 1.6 Спрощена система 4 групи

Критерій	Група 4		
	Річна сума податку розбивається на 4 квартали: I – 10%, II – 10%, III – 50%, IV – 30%.		
Ставка податку	Вид землі	Розмір ставки від нормативно-грошової оцінки землі з 1 га, %	
		загальні	у гірських зонах і на поліських територіях
	рілля, сіножаті і пасовища	0,95	0,57
	багаторічні насадження	0,57	0,19
	землі водного фонду	2,43	
	рілля, сіножаті і пасовища, що перебувають в умовах закритого ґрунту	6,33	
Макс. допустимий обсяг доходу за кал. рік	Без обмежень. Частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік $\geq 75\%$.		
Наявність та кількість найманих працівників	Без обмежень		

Дозволена сфера діяльності	Усі види діяльності, крім заборонених у п. 291.5 ¹ ПКУ, зокрема: виробництво підакцизних товарів, крім виноробних матеріалів, обмеження на виробництво електроенергії (< 25% доходу); реалізація декоративних рослин, диких тварин, хутряних виробів та хутра (< 50% доходу).
РРО	На загальних підставах
Ведення обліку	Спрощений бухоблік та складання спрощеної фінансової звітності за П(С)БО 25.
Реєстрація платником ПДВ	На загальних підставах
Періодичність сплати ЄП	Раз у квартал протягом 30 кал. днів після кінця кварталу.
Подача декларації з ЄП	Раз на рік протягом 51 кал. дня після кінця року.

Для спрощеної системи оподаткування заборонені такі види діяльності (п. 291.5 ПКУ):

- азартні ігри, лотереї (крім їх розповсюдження), тоталізатори;
- обмін інвалюти; надавання в оренду земельних ділянок, загальна площа яких перевищує 0,2 га, житлових приміщень та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 100 кв. метрів, нежитлових приміщень (споруд, будівель) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 300 кв. метрів (заборонено ФОП, але дозволено юрособам 3 групи);
- діяльність з управління підприємствами;
- технічні випробування та дослідження, код 74.3 КВЕД (заборонено ФОП, але дозволено юрособам 3 групи);

- діяльність у сфері аудиту (заборонено ФОП, але дозволено юрособам 3 групи);
- діяльність з надання послуг зв'язку, пошти (крім кур'єрської доставки);
- діяльність з організації та проведення гастрольних заходів;
- діяльність з технічних досліджень та випробувань;
- видобуток, виробництво та продаж дорогоцінних металів та каміння;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібних продажу паливно-мастильних матеріалів до 20 л, пива і столових вин);
- видобуток, реалізація корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення (вапняк, гіпс, крейда, пісок, суглинок, супісок, гажа, сапропель та ін.);
- брокерська діяльність та у сфері фінансового посередництва, реєстрація цінних паперів.

Платники єдиного податку, що є фізособами, сплачують ЄСВ як “за себе”, так і за найманих працівників.

Таб 1.7 ЄСВ на спрощеній системі оподаткування

Критерії	1, 2 і 3 група (фізособи)
База розрахунку ЄСВ	Визначають розмір самостійно, але є мінімум та максимум (див. нижче). Звільняються від сплати пенсіонери за віком або інваліди, які отримують пенсію або соціальну допомогу.
Мінімальний розмір ЄСВ	Мінімальна зарплата за місяць $\times 0,22$ (для 2018 р. – 819,06 грн)
Максимальний розмір ЄСВ	Мінімальна зарплата за місяць $\times 0,22$: з 01.01.2018 р. – 12285,90 грн.
Сплата	раз в квартал, до 20 числа місяця, що настає за звітним; за бажанням, щомісяця у вигляді авансового платежу до 20 числа кожного місяця поточного кварталу.
Звітний період	Календарний рік
Звіт з ЄСВ	До 10 лютого року, наступного за звітним (у 2018 р. – 9 лютого (п’ятниця))

Підприємці подають “за себе” лише додаток 5 “Звіт про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску” (форма № Д5 (річна)). Щодо юросіб, які є платниками ЄП 3 і 4 групи, та ФОП 2 і 3 групи, що мають найманих працівників, то вони по ним подають звітність на загальних підставах у вигляді додатку 4 звіту з ЄСВ (форма № Д4 (місячна)) не пізніше ніж через 20 кал. днів, що настають за останнім кал. днем звітного місяця.

Для переходу необхідно подати не пізніше 15 кал. днів до початку наступного кварталу до ДФС: заяву про застосування спрощеної системи оподаткування за формою, яка затверджена наказом Мінфіну від 20.12.2011 р. № 1675 (далі – Постанова № 1675) (пп. 298.1.5 ПКУ); розрахунок доходу за попередній календарний рік за формою з Постанови № 1675. Перехід можна зробити не частіше одного разу в календарному році (пп. 298.1.4 ПКУ). Перехід на спрощену систему одразу при реєстрації Новостворювані підприємства та ФОП при реєстрації можуть перейти на спрощену систему оподаткування одразу. Для цього їм треба разом з заявою про державну реєстрацію створення юрособи/реєстрацію ФОП подати заяву про обрання юрособою/фізособою спрощеної системи оподаткування. Якщо заява не була подана одразу, то ще можна встигнути: до закінчення місяця, в якому відбулася держреєстрація ФОП, якщо він хоче зареєструватися платником ЄП на 1-й або 2-й групі (ч. 1 пп. 298.1.2 ПКУ); протягом 10 робочих днів із моменту реєстрації ФОП чи юрособи, якщо вони хочуть стати платником ЄП 3 групи (5%) (ч. 2 пп. 298.1.2 ПКУ).

Так як реєстрація платником ЄП 3 групи на ставці 3% потребує спершу реєстрації платником ПДВ, то при реєстрації доведеться обрати спершу один з 2-х варіантів: зареєструватися на загальній системі; стати платником ЄП 3 групи (5%). Потім на загальних підставах можна перейти на 3 групу (3%).

Висновки до другого розділу

Проаналізувавши систему оподаткування України.

Організаційна основа податкової системи будь-якої держави, тобто правильне обчислення податків, своєчасна їх сплата, неможливість ухилення від оподаткування, забезпечується добре продуманою системою обліку й звітності. Звідси нагальна необхідність у вдосконаленні обліку й звітності в Україні.

Таким чином, подальший розвиток України значною мірою залежить від ефективності фінансової стратегії, яка забезпечує підвищення добробуту населення, виконання державою своїх обов'язків та функцій. Адже стабільність і економічний розвиток держави залежать від її податкової політики. Однією з основних складових фінансової стратегії на всіх рівнях – від держави до підприємства – є податкова стратегія, яка залежить від того, наскільки вона відповідає потребам сьогодення.

РОЗДІЛ 3. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

3.1. Проблематика та концептуальна модель предметної області

Сучасний рівень інструментальних засобів дозволяє працювати на комп'ютері на певному рівні, наприклад, при використанні редакторів, багатьом користувачам. Однак при поглибленій роботі з інформацією, пов'язаною з її збором, створенням бази даних, обробкою інформації, представленням для подальшого використання виникають значні труднощі. Це пов'язано з неможливістю роботи в комп'ютерному середовищі на природній мові. Вся інформація, яка описувала конкретну предметну область повинна бути певним чином абстрагована і формалізована.

Основними напрямками формалізації інформації про предметну область є:

- теорія класифікації, що базується на таксономическом і мерономическом описі інформації. Таксономическое опис засноване на ідеології множин, а мерономическое здійснюється через строго формалізоване визначення класів;
- теорія вимірювань, що пропонує базу для якісних і кількісних вимірювань через класифікаційні та порядкові шкали;
- семіотика, яка вивчає знакові системи з точки зору синтактики, семантики і прагматики.

Перш ніж перейти безпосередньо до питань формалізації і абстрагованого опису коротко торкнемося питань термінології.

Поняття інформації в загальному плані повинно бути пов'язане з певною предметною областю, властивості якої вона відображає. У вузькому плані поняття інформації пов'язано з певним об'єктом. При цьому спостерігається відносна незалежність інформації від носія, оскільки

можливі її перетворення і передача по різних фізичних середовищах за допомогою різноманітних фізичних сигналів безвідносно до її змісту, тобто до семантики, що і стало центральним питанням багатьох досліджень, в тому числі і в філософській науці. Інформація про будь-якому матеріальному об'єкті може бути отримана шляхом спостереження, натурного або обчислювального експерименту, а також на основі логічного висновку. Тому говорять про досвідні, або апріорної інформації і Післядосвідна, тобто апостеріорної, отриманої в результаті експерименту.

Предметна область - реальний світ, який повинен бути відображений в інформаційній базі.

Факти - результат спостереження за станом предметної області.

Дані - вид інформації, що відрізняється високим ступенем форматування на відміну від більш вільних структур, характерних для мовної, текстової та візуальної інформації

Інформаційна база (база даних) - сукупність даних, призначених для спільного застосування.

Знання - підсумок теоретичної та практичної діяльності людини, що відображає накопичення попереднього досвіду і відрізняється високим ступенем структуризації.

У знаннях можна виділити три основні складові частини:

- декларативні (факторальні знання), що представляють загальний опис об'єкта, що не дозволяє їх використовувати без попередньої структуризації в конкретній предметній області;
- понятійні (системні) знання, що містять крім першої частини, взаємозв'язку між поняттями і властивості понять;
- процедурні (алгоритмічні) знання, що дозволяють отримати алгоритм рішення.

Предмет - будь-яка матеріальна річ, об'єкт пізнання. У логіці предметом називається все те, на що спрямована наша думка; все те, що може бути

якось сприйнято, названо і т.д. У цьому сенсі предметом вважаються також судження, поняття, умовивід. У математичній логіці предмети позначаються символами - предметними константами і предметними змінними.

Властивість - те, що притаманне предметів, що відрізняє їх від інших предметів або робить їх схожими на інші предмети. Кожен предмет має безліччю властивостей. Властивості проявляються в процесі взаємодії предметів.

Ознака - все те, в чому предмети, явища подібні між собою або в чому вони відрізняються один від одного; показник, сторона предмета або явища, по якій можна дізнатися, визначити чи описати предмет або явище.

Атрибут (лат. *Attributum* - призначене, наділене, долучений) - невід'ємне, істотне, необхідне властивість, ознака предмета або явища, без якого вони не можуть існувати, бути самими собою, на відміну від випадкових, скороминущих, несуттєвих властивостей, або акціденцій.

Таким чином, для сучасного стану інформаційних технологій необхідний перехід від інформаційного опису предметної області до подання на рівні даних, здійснюваний на основі декомпозиції, абстракції, агрегування.

Декомпозиція - це розбиття системи (програми, завдання) на компоненти, об'єднання яких дозволяє вирішити це завдання.

Абстракція дозволяє правильно вибрати потрібні компоненти для декомпозиції.

Абстракція являє собою ефективний спосіб декомпозиції, що здійснюється за допомогою зміни списку декомпозиції.

Абстракція передбачає продуманий вибір компонент. Процес абстракції може бути розглянутий як деяке узагальнення. Він дозволяє забути про відмінності і розглядати предмети і явища так, як якщо б вони були еквівалентні.

Виділення загального у процесів і явищ є основа класифікації. Ієрархія абстракцій є фактично схему класифікації.

Агрегування - процес об'єднання предметів в деяку групу не обов'язково з метою класифікації. Агрегування виконується з деякою метою.

Способи абстрагування:

- абстракція через параметризацію;
- абстракція через специфікацію.

Абстракція через параметризацію - виділення формальних параметрів з можливістю їх заміни на фактичні в різних контекстах.

Виділення формальних параметрів дозволяє абстрагуватися від конкретного додатка і базується на спільності певних властивостей конкретних додатків.

Абстракція через специфікацію дозволяє абстрагуватися від внутрішньої структури до знання властивостей зовнішніх проявів (результату).

Модель даних - модель, яка використовується при абстрагуванні. **Концептуальна модель** - абстрагований опис предметної області.

Після знайомства з питаннями термінології Ви отримали можливість розмовляти професійною мовою і можна перейти до проблем конструювання інформаційного забезпечення. Першою в цьому ряду стоїть проблема аналізу предметної області.

При аналізі предметної області прийнято виділяти три етапи:

- аналіз вимог та інформаційних потреб;
- визначення інформаційних об'єктів і зв'язків між ними;
- конструювання-концептуальної моделі предметної області.

Етап аналізу вимог та інформаційних потреб включає наступні завдання:

- визначення переліку завдань з вилучення, обробки, зберігання, транспортування та поданням (в тому числі документування) інформації;
- визначення вимог до складу, структури, форм представлення інформації;
- прогнозування можливих змін інформаційних ресурсів як в кількісному, так і в змістовному плані.

Розглянемо приклад аналізу предметної області. Виберемо область діяльності, знайому всім студентам - навчальний процес. Припустимо, нам доручили розробити інформаційну систему "Розклад занять".

Кожен з учасників дії має своє уявлення про інформацію даної предметної області. Нашим завданням є узагальнення цих уявлень, одержуваних шляхом опитування учасників інформаційних процесів і аналізу документів. Всі дії бажано фіксувати у вигляді певних документів на папері або в пам'яті комп'ютера. Форма фіксації може бути будь-яка: структурна схема, блок-схема, таблиця і т.д. Наприклад, в якості таких можна використовувати такі види документів: схему зовнішніх інформаційних зв'язків (рис. 1.7), схему деталізації дії (рис. 1.8), схему потоків даних (рис. 1.9) і ін.

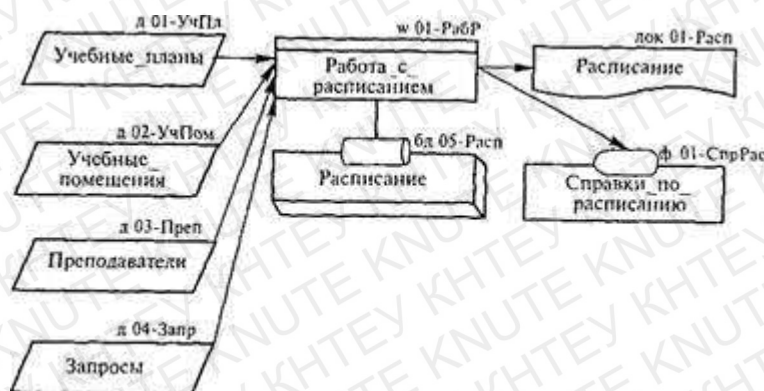

Рис 1.7 Схема зовнішніх інформаційних зв'язків

Рис 1.8 Схема деталізації дії

Використовуємо запропоновані типи документів.

1. Схема зовнішніх інформаційних зв'язків. Дія - Работа_с_расписанием.
2. Схема деталізації дії. Дія - Работа_с_расписанием.
3. Схема потоків даних. Дія - Работа_с_расписанием.
4. Схеми класифікації: об'єкт - користувачі розкладу (рис. 2.1, а); об'єкт - приміщення (рис. 2.1, б); дані - запити до розкладу (рис. 2.1, в).

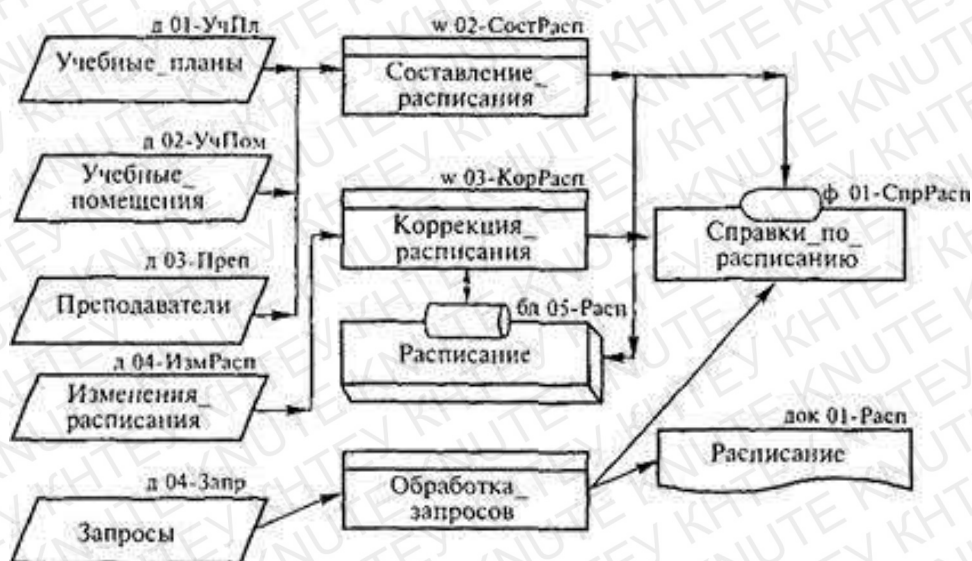

Рис 1.9 Схема потоків даних

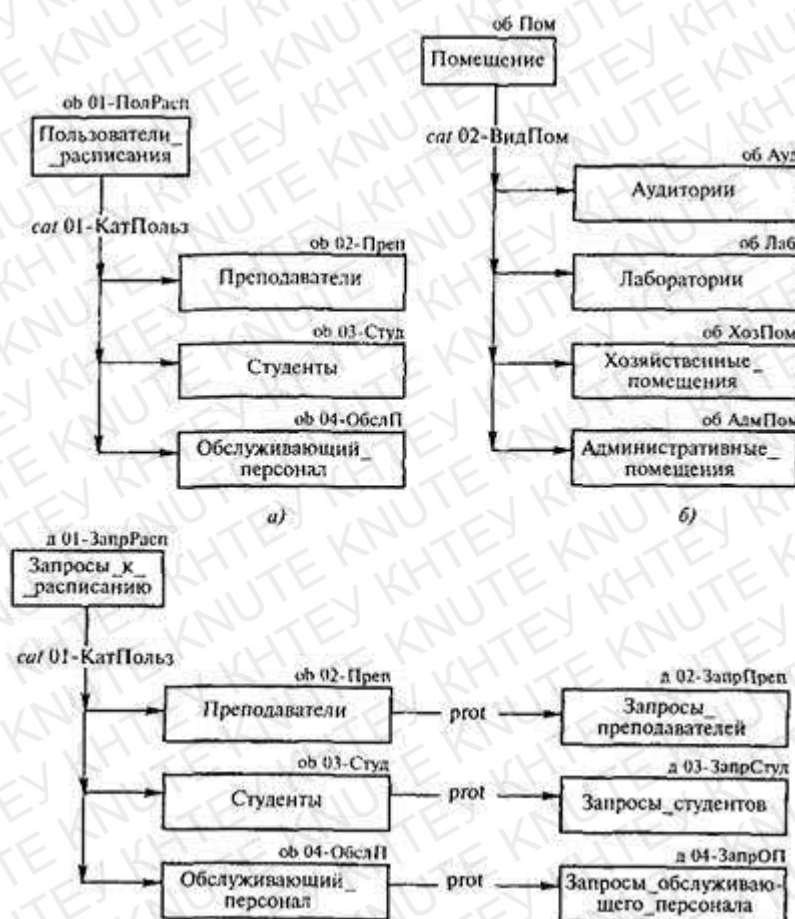

Рис 2.1 Схемы класифікації

5. Схема деталізації. Дані - довідки за розкладом (рис. 2.2).
6. Схема класифікації. Дані - довідки за розкладом (рис. 2.3).

Ретельність проведення етапу аналізу визначає в подальшому ефективність роботи інформаційної системи, можливість

Рис 2.2 Схема деталізації

ність подальшого нарощування інформаційних ресурсів, адаптованість до зміни вимог до системи.

Після аналізу вимог та інформаційних потреб можна перейти до наступної фази - визначення інформаційних об'єктів і зв'язків між ними.

Основним завданням даного етапу є розбиття предметної області на складові частини шляхом декомпозиції, що здійснюється за певними правилами.

На даний момент існують два основні підходи до цього процесу, що відрізняються критеріями декомпозиції: функціонально - модульний (структурний) і об'єктно-орієнтований.

Функціонально-модульний підхід заснований на принципі алгоритмічної декомпозиції з виділенням функціональних елементів і встановленням суворого порядку виконуваних дій, тобто в основі лежить ієрархічний підхід з виділенням спочатку функціональних дій, потім незалежних компонентів з подальшою їх деталізацією.

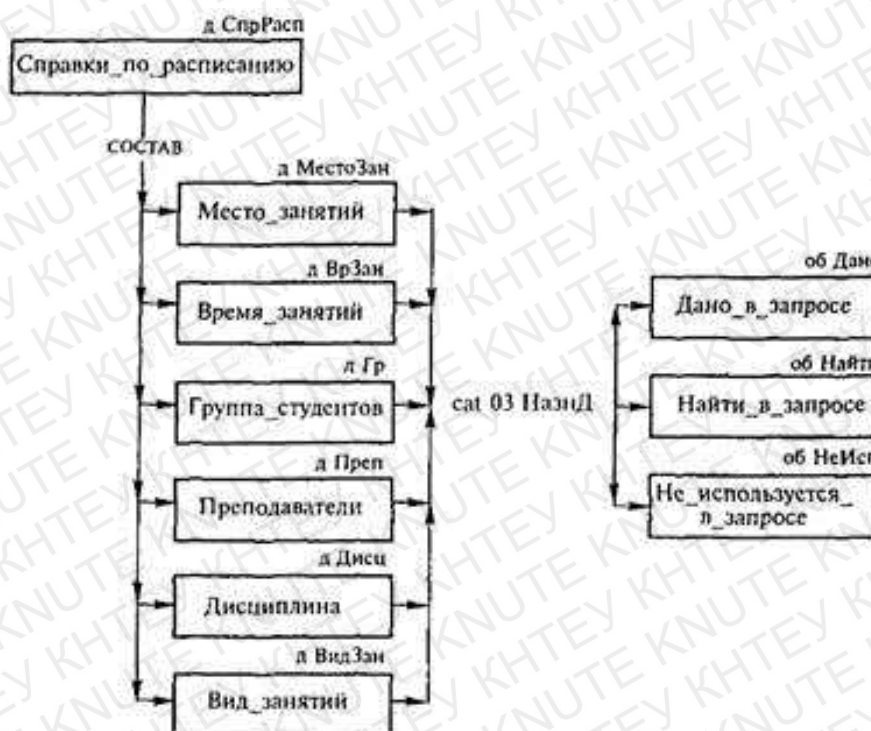

Рис 2.3. Схема класифікації

Об'єктно-орієнтований підхід заснований на об'єктній декомпозиції з описом поведінки системи в термінах взаємодії об'єктів.

Головним недоліком функціонально-модульного підходу є односпрямованість інформаційних потоків і недостатня зворотний зв'язок. У разі зміни вимог до системи це призводить до повного перепроектування, тому помилки, закладені на ранніх етапах, сильно позначаються на тривалості і вартості розробки. Іншою важливою проблемою є неоднорідність інформаційних ресурсів, що використовуються в більшості інформаційних систем. В силу цих причин в даний час найбільшого поширення набув об'єктно-орієнтований підхід.

Основні поняття, що використовуються при декомпозиції предметної області на основі об'єктно-орієнтованого підходу - об'єкт, клас, екземпляр, атрибут, зв'язок між об'єктами, зв'язок між атрибутами.

Об'єкт - це абстракція безлічі предметів реального світу, що володіють однаковими характеристиками і законами поведінки. Об'єкт характеризує собою типовий невизначений елемент такого безлічі. Основною

характеристикою об'єкта є склад його атрибутів (властивостей). Іншим чином, об'єкт можна характеризувати як факт, особа, подія, предмет, який визначається сукупністю даних. У примітивному плані - об'єкт це те, що відповідає на питання "хто?", "Що?". Об'єкт може бути реальним (наприклад, людина, предмет, географічний пункт) і абстрактним (наприклад, подія, рахунок покупця, що вивчається навчальний курс).

Атрибут - інформаційне відображення властивостей об'єкта.

Примірник об'єкта - це конкретний, певний елемент множини. Наприклад об'єктом може бути державний номер автомобіля, а екземпляром цього об'єкта - номер До 173 ПА.

Клас - це безліч предметів реального світу, пов'язаних спільністю структури і поведінкою.

Елемент класу - це конкретний елемент даної множини. Наприклад, клас реєстраційних номерів автомобіля.

Узагальнюючи ці визначення, можна сказати, що об'єкт - це типовий представник класу, а терміни "екземпляр об'єкта" і "елемент класу" рівнозначні. На рис. 2.4 показані відносини між класами, об'єктами і предметами реального світу. Зв'язок між об'єктами (атрибути) - інформаційне відображення

Рис 2.4 Відносини між класами, об'єктами і предметами реального світу

функціональної, "спорідненої", видовий або іншій залежності (підпорядкованості).

При виділенні інформаційних об'єктів можна простежити таку послідовність дій:

- формування класів, на які можна розбити дані, що підлягають зберіганню;
- присвоєння унікального імені кожного класу об'єктів;
- виділення інформаційних об'єктів шляхом аналізу інформаційних потоків, документальних джерел та інтерв'ювання учасників інформаційної взаємодії;
- присвоєння унікального імені кожному об'єкту даних і перевірка їх синтактики і семантики;
- визначення набору характеристик кожного об'єкта і формування на цій основі складу атрибутів;
- присвоєння унікальних імен обраним атрибутам;
- завдання обмежень на об'єкти і їх атрибути (кількісні обмеження - діапазон зміни: максимальне (мінімальне) значення та ін., Обмеження цілісності (незмінності стану об'єкта в даному інтервалі часу).

У процесі відображення між станами взаємодіючих об'єктів виникає певний зв'язок. Інформація як результат відображення одного об'єкта іншим виявляє ступінь відповідності їх станів.

Виділяють три типи зв'язку: зв'язок "один до одного" (1: 1), зв'язок "один до багатьох" (1: M), зв'язок "багато до багатьох" (M: N).

Приклади цих зв'язків:

больной	$\frac{1:1}{\text{ койка}}$	студент	$\frac{1:1}{\text{ зачетная книжка}}$
больной	$\frac{M:1}{\text{ палата}}$	студент	$\frac{M:1}{\text{ группа}}$
больной	$\frac{M:N}{\text{ врач}}$	студент	$\frac{M:N}{\text{ преподаватель}}$

Зв'язок "один до одного" (1: 1) відображає однозначну залежність між об'єктами (хворий Іванов лежить на ліжку 73 - на ліжку 73 лежить хворий

Іванов; студент Петров має залікову книжку №131056 - залікова книжка №131056 належить студенту Петрову).

Зв'язок "один до багатьох" (1: M) або "багато до одного" (M: 1) відображає неоднозначну залежність одного об'єкта по відношенню до іншого (хворий Іванов лежить в палаті №6 - в палаті №6 лежать хворі Іванов, Петров, Сидоров, Михайлов; студент Петров вчиться в групі №131 - в групі №131 навчаються студенти Петров, Максимов, Коробкін, Ільїн, Круглова і ін.).

Зв'язок "багато до багатьох" (M: N) відображає неоднозначну залежність об'єктів по відношенню один до одного (хворий Іванов лікується у лікарів Соколова, Воробйова, Воронова - лікар Соколов лікує хворих Іванова, Петрова, Сидорова; студент Петров відвідує лекції професорів Яшина, Васильєва, Волкова - професор Яшин читає лекції студентам Петрову, Максимову, Короб- кину, Ільїну, Круглової і ін.).

Виділення цих зв'язків є вкрай важливим, так як зв'язку 1: M і MN мають внутрішню невизначеність, що позначається при операціях пошуку і модифікації (зміни) даних. Для подолання невизначеності на етапі реалізації логічної моделі потрібно вводити надлишкову інформацію.

Завершальною фазою аналізу предметної області є проектування певної інформаційної структури у вигляді концептуальної моделі. Для побудови концептуальної моделі використовуються операції агрегації і узагальнення.

Агрегація заснована на об'єднанні інформаційних об'єктів в один на основі семантичних зв'язків між об'єктами. Наприклад, літак типу X перевозить вантаж з пункту відправлення А в пункт призначення В. Використовуючи агрегацію створюємо інформаційний об'єкт РЕЙС з атрибутами "тип літака", "пункт відправлення", "пункт призначення", "рейс літака".

Узагальнення засноване на об'єднанні родинних інформаційних об'єктів в родовий об'єкт. Наприклад, об'єкти автомобіль, літак, корабель,

велосипед, мотоцикл об'єднуємо в об'єкт транспортний засіб. Одним з атрибутів цього об'єкта буде атрибут "тип транспортного засобу".

Етап концептуального проектування є специфічним, оскільки тут потрібно одночасно знання особливостей предметної області і методології проектування. Характерним є використання різних моделей (моделі "сутність - зв'язок", бінарних моделей даних, семантичних мереж, інфологічних моделей даних і ін.). Негативним моментом є неадекватність отриманих результатів як при використанні різних моделей, так і в рамках колективу виконавців. Особливістю концептуальної моделі є її орієнтація з одного боку на інформаційні інтереси користувача, з іншого - на інформаційні потреби самої предметної області. Користувачам на вибір пропонується дві моделі: модель "сутність - зв'язок" і проста реляційна модель із зазначенням функціональних взаємозв'язків між атрибутами.

Однією з поширених моделей є модель "сутність - зв'язок" ("entity" - "relationship"), в літературі поряд з цим використовується термін "ER-модель", або "модель Чена".

Базовими структурами в ER-моделі є типи сутностей і типи зв'язків (рис. 2.5). Відмінність типу зв'язку від типу сутності - у встановленні залежності реалізації одного типу від реалізації іншого.

Приклад: ОСОБИСТІТЬ - тип сутності, тип СКЛАДАЄТЬСЯ В ШЛЮБ - немає, так як реалізація останнього типу не існує, якщо не існує двох особистостей. Тому, тип зв'язку можна розглядати як агрегат двох або більше типів сутностей.

Реляційна модель є найбільш поширеною на практиці в сучасних ІС, тому доцільно розглянути

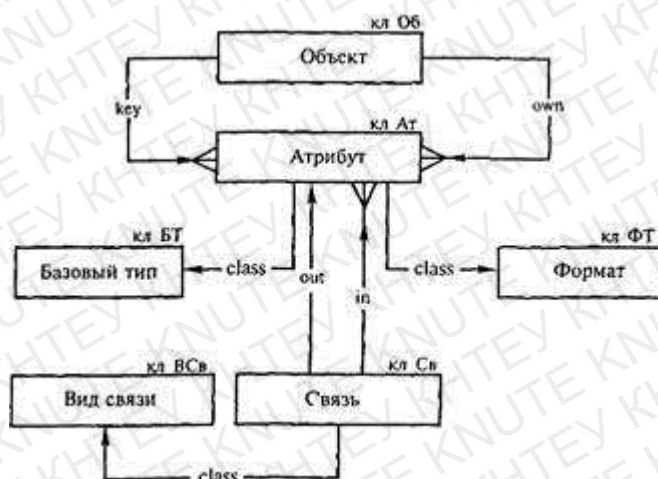

Рис 2.6 Семантична діаграма реляційної моделі

Рис 2.5. Елементи ER-діаграми

№ пп	Process	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Формат
1	Исполнитель													C15
2	Заказчик													C15
3	Изг_изделие													C15
4	Где_установлено													C15
5	Куда_входит													C15
6	Возможность_произв													C15
7	Модель_оборудования													C15
8	Треб_оборудование													C15
9	Код_заказа													C5
10	Позиция_заказа													2.0
11	Шифр_организации													C15
12	Кол_изделий_в_позиц													N2.0
13	Плановая_дата_пост													DATA
14														
15														

Рис 2.7 Приклад реляційної моделі

її можливості. Більшість СУБД, представлених на ринку, є реляційними або об'єктно-реляційними. Семантична діаграма реляційної моделі представлена на рис. 2.6, а приклад реляційної моделі - на рис. 2.7.

3.2. Математична модель оподаткування для визначення оптимальних ставок податку у сфері малого бізнесу

Існують численні сфери діяльності, де малі підприємства (МП) є необхідним доповненням до великих (ВП). Вони виконують не вигідні для великих підприємств функції. Така найважливіша умова економічної ефективності великих підприємств, як їх спеціалізація, достатньо повно виконується там, де малі підприємства виступають агентами великого підприємства. Більш того, раціональна організація великих підприємств, особливо спеціалізація, ускладнюються, якщо якась певна частина їхньої роботи не перекладається на малі підприємства.

Тобто, малі підприємства відіграють сьогодні незамінну роль в економіці країни, вивільняючи великі підприємства від невласивої їм функції виготовлення виробів або від безпосереднього обслуговування споживачів, вони сприяють спеціалізації великого підприємства. Висококонцентрована взаємодія підприємств завжди була і залишається науково-технічною організаційною базою для величезної кількості малих підприємств. Лише за наявності великих і надвеликих підприємств створюються сприятливі організаційні й економічні умови для поглиблення суспільного поділу праці. Малі підприємства, ефективно використовуючи високопродуктивну спеціалізовану техніку, найсучаснішу технологію, поєднують усі переваги великого підприємства з позитивними моментами малого підприємства.

Типова схема взаємодії МП і ВП показана на рис. 3.1 Основні виробничі фонди (ОВФ) МП і ВП позначені, відповідно, A і K . ВП забезпечує необхідні інвестиції (I_1) для МП, а МП поставляє частину власної продукції в об'ємі (P_1) на ВП. В умовах такої взаємодії продукція МП може використовуватись як для забезпечення ремонтновідновлювальних робіт ОВФ ВП, так і для модернізації з метою збільшення рівня фондівіддачі ВП. Вибір найбільш оптимальної форми

взаємодії МП та ВП припускає розробку математичної моделі, відповідно з схемою на рис. 3.1.

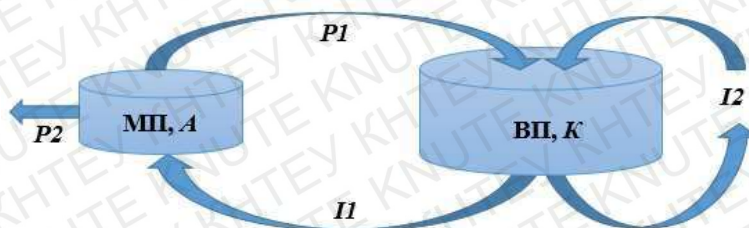

Рис 3.1 Схема взаємодії малого та великого підприємства

Вважаємо, що МП може розвиватися як за рахунок внутрішніх джерел (прибутку), так і за рахунок зовнішньої фінансової підтримки у вигляді інвестицій. Основні виробничі фонди є єдиним лімітуючим фактором, що визначає випуск продукції. МП функціонує при незмінній технології, що передбачає сталість його фондівддачі. З урахуванням зроблених передумов виробнича діяльність описується однофакторною виробничою функцією типу Леонтьєва, а темпи розвитку підприємства визначаються динамікою основних виробничих фондів.

Залежності між основними змінними моделі малого підприємства представлені наступною системою рівнянь:

$$\begin{aligned}
 P(t) &= f_A A(t), \\
 M_{МП}^{3a2}(t) &= (1 - c)P(t), \\
 MMП(t) &= M_{МП}^{3a}(t) - N_{МП}(t), \\
 N_{МП}(t) &= \tilde{\tau}_p P_1(t) + \tilde{\tau}_{av} \mu(1 - s) \square M_{МП}^{3a}(t), \\
 M_{МП}^{3a}(t) &= M_{МП}(t) - VC_{МП}(t), \\
 P_1(t) &= \Pi P(t), \\
 \frac{dA}{dt} &= sM(t) + I(t), \\
 A(0) &= A_0.
 \end{aligned}$$

де $P(t)$ – випуск продукції в момент t ;

f_A – показник фондівддачі;

$A(t)$ – поточна вартість основних виробничих фондів;

$M_{МП}(t)$ – чистий прибуток МП;

$M_{МП}^{3a2}(t)$ – загальний прибуток МП; c – питома собівартість продукції МП;

$P(t_1)$ – частка продукції (послуг) МП для ВП;

Π – коефіцієнт, що змінюється в межах від 0 до 1;

$M_{МП}^{mrs}(t)$ – маржинальний дохід МП;

$VC_{МП}(t)$ – змінні витрати МП;

$N_{МП}(t)$ – сума податкових відрахувань;

τ_p, τ_{av} – ставки оподаткування на прибуток та податок на додану вартість відповідно; μ – норма амортизації; s – частка чистого прибутку, що відраховується на реінвестування. $I(t)$ – обсяг інвестицій, які виділяє ВП на розвиток МП.

Модель розвитку ВП можна представити в наступному вигляді:

$$X(t) = f_k k(t)$$

$$M_{ВП}^{3a2} = (1-c_1) X(t)$$

$$M_{ВП}(t) = M_{ВП}^{3a2} - N_{ВП}(t),$$

$$M_{ВП}^{mrs}(t) \square M_{ВП}(t) - VC_{ВП}(t),$$

$$N_{ВП}(t) = \tilde{\tau}_p X(t) + \tilde{\tau}_{av} k(1 - \xi) M_{ВП}^{3a2},$$

$$\frac{dK}{dt} = \xi M_{ВП}(t) + P_I(t)$$

$$K(0) = K_0,$$

де $X(t)$ - випуск продукції в момент t у вартісному вираженні; f - показник фондівіддачі;

$K(t)$ - поточна вартість основних виробничих фондів;

$M_{Вп}(t)$ - чистий прибуток ВП;

$M_{3a2}(t)$ - загальний прибуток ВП;

$N_m(t)$ - сума податкових відрахувань;

C - питома собівартість продукції ВП;

$\%$ - частка чистого прибутку, яка відраховується на реінвестування ($0 < \% < 1$) для ВП;

m, m_{av} - ставки оподаткування на прибуток та податок на додану

вартість відповідно;

$M^r(t)$ - маржинальний дохід ВП.

$VC_{Bn}(t)$ - змінні витрати ВП;

k - коефіцієнт, який відображає частку реінвестицій прибутку, який не має пільг на оподаткування та оцінюваний статистичним шляхом.

Припускаємо, що чистий прибуток ВП ($M_{Bn}(t)$), ділиться в частках 4 та $(1-4)$, де $0 < 4 < 1$, на створення фонду розвитку підприємства F_R і фонду накопичення F_N :

$$F_R(t) = 4x M_{Bn}(t)$$

$$F_N(t) = (1-4) x M_{Bn}(t)$$

Фонд розвитку підприємства $F_R(t)$ визначає динаміку поточного розвитку підприємства. У разі кооперації з МП частина цього фонду може бути використана в якості інвестицій для розвитку МП. Вважаємо, що фонд $F_R(t)$ ділиться в частках q і $(1-q)$, де $0 < q < 1$, на інвестиції для МП (I_1) і на реінвестування (I_2), тобто:

$$I_1(t) = q \xi x M_{Bn}(t)$$

$$I_2(t) = (1-q) \xi x M_{Bn}(t)$$

Використовуючи (1) та (2), маємо наступну систему диференціальних рівнянь:

$$\frac{dA}{dt} = aA(t) + bK(t),$$

$$\frac{dK}{dt} = f_A A(t) + a_I K(t)$$

$$\text{де, } a = \frac{(1-c-\tilde{p})f_A S}{1+\tilde{t}av\mu(1-s)}, \quad a_I = q \frac{(1-c-\tilde{p})f_A S}{1+\tilde{t}av\mu(1-s)},$$

$$b = (1-q) \frac{(1-c-\tilde{p})f_A S}{1+\tilde{t}av\mu(1-s)}.$$

Розв'язуємо систему однорідних диференціальних рівнянь методом Ейлера, знаходимо корні рівняння:

$$\lambda_1 = 0,5(a+a_1)^2 - \sqrt{(a+a_1)^2 + 4bf_A}$$

$$\lambda_2 = 0,5(a+a_1)^2 + \sqrt{(a+a_1)^2 + 4bf_A}$$

$$\text{де } d = \sqrt{(a+a_1)^2 + 4bf_A}$$

Та загальний розв'язок системи (5) таке:

$$A(t) = C_1 e^{\lambda_1 t} + C_2 e^{\lambda_2 t}$$

$$K(t) = \frac{\lambda_1 - a}{d} C_1 e^{\lambda_1 t} + \frac{\lambda_2 - a}{d} C_2 e^{\lambda_2 t}$$

$$\text{де, } C_1 = \frac{\lambda_2 - a - 100b}{\lambda_2 - \lambda_1}, \frac{-\lambda_1 + a + 100b}{\lambda_2 - \lambda_1}$$

Отже кінцевий розв'язок системи (5) має наступний вигляд:

$$A(t) = \frac{\lambda_2 - a - 100b}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{\lambda_1 t} + \frac{-\lambda_1 + a + 100b}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{\lambda_2 t}$$

$$K(t) = \frac{\lambda_1 - a}{b} \times \frac{\lambda_2 - a - 100b}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{\lambda_1 t} + \frac{-\lambda_1 + a + 100b}{\lambda_2 - \lambda_1} e^{\lambda_2 t}$$

На рис. 2. показані результати розрахунку випуску МП залежності вартості основних виробничих фондів МП від параметра q .

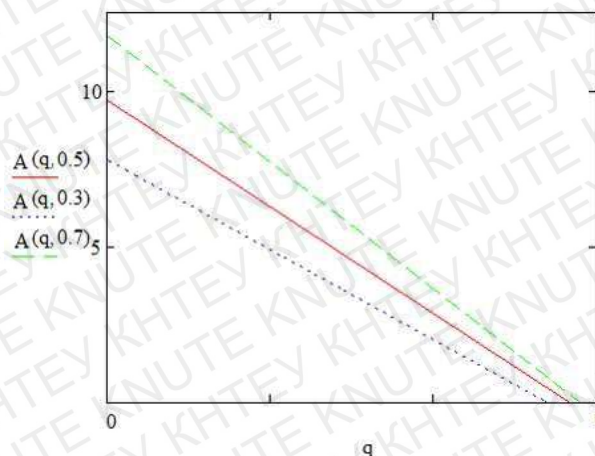

Рис. 3.2. Залежність вартості ОВФ МП від q : суцільна лінія - $q = 0,3$; пунктирна лінія - $q = 0,5$; пунктирна лінія - $q = 0,7$

Дана залежність виявилася суттєвою, що цілком зрозуміло, оскільки параметр q визначає розподіл фонду розвитку між ВП і МП. Оскільки $(1 - q)$ це частка інвестицій, що спрямовуються на розвиток МП, то зрозуміло,

що ця величина не може бути великою. Надалі вважаємо, що $1 - q = 0,1$, тобто вибираємо q рівним $0,9$.

При проведенні розрахунків, представлених на рис. 2. і нижче, обрані нові значення параметрів $\xi = 0,15$; $f_{ВП} = 0,05$. Це зроблено для того, щоб можна було розглядати не тільки початкові стадії розвитку МП, а й виконувати розрахунки в найзагальнішому випадку.

На рис. 3. представлені результати розрахунку випуску МП тимчасової динаміки основних виробничих фондів МП для значення питомої собівартості $c = 0,5$ і $q = 0,9$.

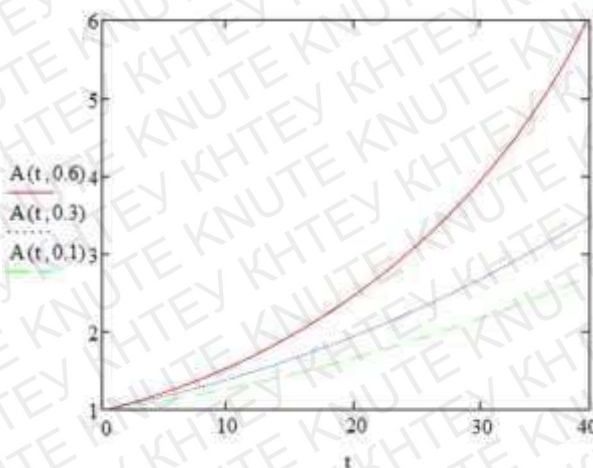

Рис. 3.3 Залежність вартості основних виробничих фондів МП від t : суцільна лінія - $\xi = 0,6$; пунктирна лінія - $\xi = 0,3$; точкова лінія - $\xi = 0,1$

Вплив параметра реінвестування ξ на величину основних виробничих фондів стає вельми істотним. Однак, з рис. 3. бачимо, що навіть при нульовому значенні параметра ξ основні виробничі фонди МП істотно зростають з плином часу.

Порівнявши отримані результати динаміки ОВФ МП та ВП можна побачити істотні зміни вартості ОВФ підприємств. До числа факторів, що впливають на динаміку зміни ОВФ впливає початковий їх рівень, обсяг виділених інвестицій. До числа факторів, які форсують динаміку процесу, відносяться змінні, що визначають ефективність виробництва, величину питомої прибутку підприємства (входять в параметр m) і його

фондовіддачу. До числа факторів, що гальмують динаміку, відносяться змінні, що обмежують частку інвестування та характеризують податковий прес на підприємство (входять в параметри n і m). Це свідчить про економічну ефективність такої кооперації, адже темп розвитку підприємств визначався через ОВФ, а вони в свою чергу мають досить позитивну динаміку.

Висновки. Дивлячись на закордонний досвід, Україні потрібно посилити регулятивно-правові, організаційні та фінансові заходи, підтримувати кооперацію, яка здійснюється через кооперацію великих, середніх та малих підприємств, самоорганізацію та кооперування малого підприємництва.

У зв'язку з необхідністю дослідити динаміку основних виробничих фондів, було розроблено економіко-математичну модель, яка враховує вплив основних параметрів виробництва й степені кооперації МП і ВП на динаміку розвитку малого бізнесу. Ця модель дозволяє описувати взаємодію й спільний розвиток МП та ВП. Отримані результати показують, що коефіцієнт реінвестування ВП має вельми істотний вплив на динаміку ОВФ МП.

Надалі планується дослідити питання розширення коопераційних зв'язків великих і малих підприємств, на основі чого, провести удосконалення розробленої моделі.

3.3. Моделювання механізмів оподаткування малого бізнесу

На жаль, останні чотири діючих президента не бачать, та не бачили іншого шляху рішення державних проблем, хіба як підняття сіх, чи інших податків.

Як ми бачимо у таблиці на наступної сторінки – ми по сей день залежні від торгівлі з Америкою, і так як на нашої шії лежить висит державний борг – ми бачимо, що не дивно, що усі показники нижче сотні відсотків, хіба що податків. Це говорить о том, що діючі представники волості знову намагаються рішити проблему за рахунок державних боргів, та підняття цін, не замислюючись о розподілу сил, та казни по галузям. Діючі по старої математичної моделі Т.В. Меркулова порівняння розмірів чистого прибутку на основі застосування балансової моделі випуска:

$$\text{Якщо } r \geq \frac{n_0(1+n_1)1+n_3a)-n_3a}{n_2}$$

то 6%-на ставку єдиного податку вигідніше загальної системи оподаткування.

$$\text{якщо } r \geq \frac{n_0(1+n_1)(1+n_3a)-n_3a+r_1\mu-n_3a-n_1(1+n_3a)}{n_2}$$

10%- на ставку єдиного податку вигідніше загальної системи оподаткування. де: n_0 – ставка єдиного податка; n_1 – ставка ПДВ; n_2 – ставка податку на прибуток;

n_3 – загальна ставка нарахування на оплату праці;

μ матеріальний витрати без ПДВ;

α – зарплатоемкость; r – рентабельность єдиний податок - податок, оплачуваний суб'єктами господарської діяльності на спрощену системи оподаткування, основний підприємницький податок. Спочатку планувалася, та було єдиним відрахуванням, передбачений в рамках спрощеної системи оподаткування, та об'єднував до себе відрахування у

місцевий податковий бюджет, пенсійний фонд та Фонд соціального страхування. У наш час єдиний податок перераховується тільки на рахунки місцевих органів казначейств, а інші відрахування включенні у єдиний соціальний взнос.

Але у системі оподаткування України використовується тільки модель Меркулова, також були застосовані обмеження моделі Петросянцева:

- якщо $B_1 < 0,76A$, то застосування 6%-ї ставки вигідніше, ніж застосування 10%-й ставки єдиного податку
- якщо $B_1 + 1,2B_2 < 0,712A$, то 6%-на ставка єдиного податку вигідніше загальної системи оподаткування.
- якщо $1,5B_1 + B_2 < 1,1A$ – 10%-на ставка єдиного податку вигідніше загальної системи оподаткування. где: A – виручка від реалізації;

B_1 – витрати, включаючі ПДВ;

B_2 – затрати не включаючі ПДВ

Ці формули вірні, та вони дійсно ефективні, але з часом кожний новий президент додає свої зміни у систему оподаткування заради змінення ситуації. Ці самі зміни відбуваються з ціллю, збільшення потоку прибутку у казну, не звертая уваги на зменшення чистого прибутку жителів країни, тому в Україні ці моделі не ефективні. Підсумки по існуючій статистиці неможливі, через багатого кількості пробелів та невизначених чисел. Роки зазначенні у кожній таблиці різні.

Але, якщо відштовхуватися від зворотного, та вираховувати усе не від сплат українці податків у казну, а от необхідної середньої суми для галузей, то зможемо обійтись без чисел, нехай у простих відсотках, але загальну систему відобразити зможемо. На перший час піде.

$$X_t + \frac{z}{n} = Y_{t+1}$$

Якщо не звертати уваги на різні деталі, то моя формула виглядала би напевно так, де: X – податок з галузі

Y – середня сума, вкладена у певну галузь t – час, за який сплачується податок

z – недостатня сума для вклада, перекладення у податок n – кількість жителів, середі яких буде розподілен цій податок

Ця формула не враховує податки на оренду, ПДС, та подібні нюанси, але вона повинна бути більш-менш продуктивною. Якщо цю формулу розподілити ще на існуючі додаткові податки, то ми змогли би знизити навантаження на населення, та це дозволило би внести обмеження, де податок на чистий прибуток бил би не більш 10 відсотків, що значимо би полегшало життя підприємцям галузей.

$z = \sum z_1 + z_2 + \dots + z_n$ де сума елементів – сума різноманітних існуючих податків.

Повний список ми можемо побачити тут:

- 1) податок на додану вартість;
- 2) акцизний збір;
- 3) податок на прибуток підприємств;
- 4) податок на доходи фізичних осіб;
- 5) мито;
- 6) державне мито;
- 7) податок на нерухоме майно (нерухомість);
- 8) плата (податок) за землю;
- 9) рентні платежі;
- 10) податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- 11) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
- 12) збір за спеціальне використання природних ресурсів;
- 13) збір за забруднення навколишнього природного середовища;

- 14) збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення;
- 15) збір на обов'язкове соціальне страхування;
- 16) збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- 17) збір до Державного інноваційного фонду;
- 18) плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності
- 19) податок на промисел;

Як ми бачимо – звістні нам перемені це X та Y , тобто ми зможемо отримати ці дані без підраховувань, основуючись на даних попередних років.

З населенням те ж зображення. Тобто – невідома частина цієї формулі лише Z .

$$Z = \frac{(Y_{t+1} - X_t)}{n}$$

По цієї формулі ми зможемо побачити – яку треба внести частину від загального податку в цю галузь. Щоб мати повну картину ми повинні визнати загальну суму частин, які вносяться в усі галузі, щоб потім дізнатися – який відсоток від кожного елемента (3) ми повинні внести у кожному галузь.

3.4. Розробка засобу автоматизації процедур оподаткування у сфері малого бізнесу

Наприклад, ми маємо картину, у якій ми встановили найвищий, доступний нам відсоток податку на чистий прибуток – 10 відсотків. Певний час у минулому ми внесли у галузі деякі суми грошей:

Таб 4.1. Вигадана ситуація у галузях

	Внесок держави у галузь	Чистий прибуток галузі (млн)	Податок з галузі (млн)
Галузь 1	12 млн	1.2	0.12
Галузь 2	14 млн	0	0
Галузь 3	2 млрд	0	0
Галузь 4	8 млн	24	2.4
Галузь 5	14 млн	22	2.2
Галузь 6	16 млн	48	4.8
Галузь 7	24 млн	32	3.2
Галузь 8	17 млн	16	1.6
Галузь 9	32 млн	53	5.3
Галузь 10	86 млн	2	0.2
Галузь 11	34 млн	13	1.3
Галузь 12	53 млн	18	1.8

Упорядкував галузі попарно – майменьший показателъ з найменьшим та далі... ми зможемо визнати – яка загальна сума нам потрібна для повторного внеску у галузі для їх розвитку. Наприклад – у таблиці 4 найменьші внески у галузей – це внески у галузь 1, та галузь 4. найменьші прибутки – два нули з галузей 2 і 3. Тобто ці галузі забезпечуються тільки з податків. Як ми бачимо – у галузей 2, та 3 немає прибутку у державу. Ці

галузі - зарплати, пенсії та армія. Їх постійно треба підтримувати фінансами, але вони не дають прибуток державі.

Після підрахунку загальної суми податку з галузей – ми отримаємо 32.92 млн, та загальну суму з внесков у галузь з казни держави – 2311 млн. тобто, ми повинні отримати з фізичних осіб 2278.08 млн. Припустимо, що у країні знаходяться 50 млн. фізичних осіб. Тобто на кожного йде сумарний податок у рік 4556.16 (враховуючи ПДВ, та другі непрямі податки).

Підрахуємо відсоток податку на кожну людину, наприклад до галузі 6

$$Z = \frac{16-1.6}{50} = 0.288$$

Якщо ми візьмемо повний комплект оподаткування, то в загалі – усі гроші були би направлені на розвиток держави, виключаючи можливість підтримувати державні вимоги. враховуючі, що існують галузі, де немає прибутку у казну, але є необхідність постійної підтримки держави та внесків. Наприклад – армія, заробітня плата вчителів та лікарів, підтримка медицини. але це того варте, тому що це надало би можливість покращити внутрішнє виробництво, та збільшити експорт, та зрівняти його з імпортом країни.

Висновки до третього розділу

Проаналізувавши розділ, роблю висновок, що дивлячись на закордонний досвід, Україні потрібно посилити регулятивно-правові, організаційні та фінансові заходи, підтримувати кооперацію, яка здійснюється через кооперацію великих, середніх та малих підприємств, самоорганізацію та кооперування малого підприємництва.

ВИСНОВКИ

Підтримка розвитку малого підприємництва є вкрай важливим напрямком державної політики. Адже, саме суб'єкти малого бізнесу, які не вимагають великих стартових інвестицій, мають швидке обертання ресурсів, спроможні при певній підтримці найбільш швидко і економічно доцільно вирішувати проблеми демонополізації, стимулювати розвиток економічної конкуренції, можуть створити багато можливостей для працевлаштування широких верств населення.

Порівняно з країнами, які провели радикальні податкові реформи у формі істотного зниження ставок податків, у тому числі й для малих підприємств, удосконалення структури пільг, Україна активно та досить вдало переймає світовий досвід, удосконалює спрощену систему, що позитивно відображається на розвитку оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Про для подальшого покращення бізнес-клімату та подолання корупції в Україні потрібно удосконалити механізм та податкове навантаження щодо справляння єдиного податку та ряду інших податків в системі оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Так, наприклад, для активізації інвестиційної діяльності необхідно удосконалити діючий механізм, що визначений перехідними положеннями ПКУ, впровадити стимулюючу модель податку на прибуток із відповідним механізмом його адміністрування. За прикладом європейських країн ввести диференційну ставку для прибутку, що реінвестується в операційну та інвестиційну діяльність суб'єкту; диференціювати ставки ЄСВ по видам та обсягам діяльності суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, дозволити суб'єктам 1 та 2 груп «єдиноподатчиків» здійснювати господарські відносини з юридичними особами при цьому зобов'язати всіх суб'єктів підприємницької діяльності фіксувати доходи через РРО для чіткого контролю обсягів господарської діяльності.

Слід чітко сформулювати та узгодити державну політику у сфері підтримки малого та середнього підприємництва з планом дій та системою контролю як проміжних, так і кінцевих результатів, а також мінімізувати втручання органів державної влади в діяльність суб'єкта господарювання. Потрібно відзначити, що певні зрушення щодо модернізації економіки все ж таки відбуваються: прийнятий 22 березня 2012 р. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», став значним стимулом для розвитку вітчизняного підприємництва. Законом зафіксовано основні напрями державної політики: вдосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування, залучення малого підприємництва до виконання державних науково-технічних та соціально-економічних програм, забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств, сприяння підготовці та перепідготовці кадрів, стимулювання використання новітніх технологій тощо.

Також визначено основні види державної підтримки, передбачено створення національного фонду підтримки підприємництва та деталізовано поділ бізнесу на мікро-, малий, середній та великий, що дозволяє адресно спрямовувати державну підтримку. У Законі врахований найбільш вдалий світовий досвід у сфері державної політики сприяння розвитку малого та середнього бізнесу.

Реалізація викладених пропозицій щодо спрощеної системи оподаткування, виключить існуючі проблеми, забезпечить відповідні надходження до бюджету та сприятиме розвитку малого бізнесу у державі.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. - К. : ДП “ІВЦ ДПА України”, 2014. - 336 с.
2. Алпатова Н., Рижикова О., Папіріна О., Кушина О. Податок на додану вартість: Метод, посіб.. -- Д. : Баланс-Клуб, 2003. -- 96с. -- (Баланс).
3. Білостоцька В.О., Островецький В.І. Податкове навантаження в Україні / Фінанси України, 12/2005, с.75
4. Бойко В. В. Економіка підприємства України: Навч. Посібник.- 4-е вид., перероб. і доп. - Д.: Національний гірничий університет, 2012. - 551 с. - Рос. мовою.
5. Гридчина М.В., Вдовиченко Н.И., Калина А. В. Налоговая система Украины: Учеб. пособ. / Межрегиональная Академия управления персоналом. -- К.: МАУП, 2003. -- 126с.
6. Губський Б., Альошин В., Белоусова І., Макеєнко В., Рибак В. Концепція реформування податкової системи України. - К., 2003. - 50с.
7. Економіка підприємства / За ред. Покропивного С. Ф. - К.: КНЕУ, 2001.
8. Жарко Р. П. Окремі аспекти податкової системи України як інструменту регулювання розвитку підприємницької діяльності / Р. П. Жарко // Економіка, фінанси, право. - 2016 р. - № 5. - С. 11-16.
9. Завгородний Виктор Петрович. Налоги и налоговый контроль в Украине. - К: А.С.К., 2003. - 639с. - (Экономика).
10. Каламбет С.В., Антонов А.В. Удосконалення формування податкової системи/ Фінанси України, 5/2018, с. 87-94
11. Лисюк В.С. Особливості методики розрахунку податкового тягара / Фінанси України, 11/2003, с.79-85
12. Литвиненко Я. В. Податкова політика: Навч. посіб. - К.: МАУП, 2016 р. - 224 с.
13. Максимова Л. П. Вплив системи податкового регулювання на конкурентоспроможність вітчизняної економіки / Л. П. Максимова, Д. С. Федорченко // Фінанси України. - 2016 р. № 6. - С. 56-63.

14. Соколов М. Сучасні тенденції в політиці оподаткування юридичних і фізичних осіб / М. Соколов // Економіка України. - 2013 р. - № 8. - С. 30-41.
15. Супруненко С. А. Вдосконалення податкового планування в інтересах держави та підприємства / С. А. Супруненко // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2013. - № 8. - С. 349-352
16. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств. Навчальний посібник. Житомир: ЖІТІ, 2003. - 440 с.
17. Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 331 с.
18. Кукукина И. Управление финансами: Учебное пособие. – М.: Юристъ, 2001.
19. Кучерявенко Н.П. Основы налогового права. – Харьков: Эспада, 1996.
20. Либерман Я.Г. Государственный бюджет СССР в новых условиях хозяйствования. – М.: Наука, 1970.
21. Литвиненко Я.В., Литвиненко Т.Є Шляхи удосконалення системи оподаткування малого підприємництва на Україні // Вісник Податкової служби України. – 2001. – № 8. – С. 17-19.
22. Луніна І. Державні фінанси в перехідний період. – Х.: Форт, 2000.
23. Ляшенко В.І. Моделювання напрямків удосконалення застосування фіксованого податку в Україні // Вісник академії економічних наук України. 2004. – №1. – С. 60-66.
24. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. Податковий облік: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 260 с.
25. Федосов В.М. Современный капитализм и налоги: вопросы методологии и теории. – К., 1987.
26. Федосов В.М., Опарін В.М., П'ятаченко Г.О. Податкова система України. – К.: Либідь, 1994.
27. Финансы: Учебник для вузов. – М.: Юрайт-Перспектива, 2000.
28. Финансы: Учебное пособие. – М.: ФиС, 2000.

29. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
30. Юрїй С.І., Квасовський О.Р. Фїскальна і стимулююча ефективнїсть спрощених режимїв оподаткування для приватних пїдприємцїв // Фїнанси України. – 2002. – №8. – С. 63-70.
31. Юрїй С.І. Бюджетна система України. – К.: НїОС, 2000.
32. Василик О.Д. Державнї фїнанси України: Навч. посїбник. – К.: Вища школа, 2002.
33. Василик О.Д. Теорїя фїнансїв. – К.: НїОС, 2000.
34. Василик О.Д., Павлюк К.В. Удосконалення податкової системи України // Фїнанси України. – 1997. – №10.
35. Гега П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права: Навч. посїб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. – 302 с.
36. Годме П.М. Финансовое право. – М.: Прогресс, 1978.
37. Данїлов О.Д., Жеребних А.М. Оподаткування прибутку та вїдрахування до цїльових фондїв: Навчальний посїбник. – Ирпїнь: Академїя ДПС України, 2001. – 459 с.
38. Данїлов О.Д., Флїссак Н.П. Податкова система та шляхи її реформування: Навч. посїбник. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 216 с.
39. Державнї фїнанси: Теорїя і практика перехїдного перїоду в Центральнїй Європї. – К.: Основи, 1998.
40. Кожем'якїна С.М., Козачук, Н.Ф. Доцїльнїсть переходу малих пїдприємств до спрощеної системи оподаткування // Формування ринкових вїдносин в Україні. – 2004. – №4. – С. 119-123.
41. Копченко І. Оцїнка процесу впровадження спрощених систем оподаткування суб'єктїв малого пїдприємництва на прикладї автономної республїки Крим // Банкївська справа. – 2004. – №4. – С. 57-62.
42. Закон України "Про систему оподаткування" вїд 25.06.1991 р., №1251-ХІІ / В кн. Основи податкового законодавства. Збїрка основних

законодавчих актів. /Укладачі Іванов Ю. Б., Карпов Л. М. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2005. – С. 5 – 14.

43. Указ Президента України "Про внесення змін до Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98 "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" від 28 червня 1999 р. № 746/99 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 13 липня.

44. Наказ Міністерства фінансів України "Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку" від 24.05.1995 р. № 88 // www.liga.kiev.

45. Наказ Державної податкової адміністрації України "Про затвердження форми декларації з податку на прибуток підприємства та Порядку її складання" від 29.03.2003 р. № 143 // Офіційний вісник України. – 2003. – N 15. – Ст. 680.

46. Наказ Державної податкової адміністрації України “Про внесення змін до форми Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва - юридичної особи та Порядку її ведення” від 12.10.1999 р., №554. // www.liga.kiev

47. Буряк П.Ю., Маринець В.П. "Податкове стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні"// Фінанси України. – 1999р. - №6. с.95-98

48. Дуб Л. "Питання розвитку малого бізнесу в Україні"//Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2000.- №2. –с.162-168

49. Микитюк О.І. "Фінансове забезпечення розвитку малих підприємств"// Фінанси України. – 1999р. - №6. – с.55-61

50. Іванов Ю. Б. Операції з платниками єдиного податку: податковий облік та податкові наслідки // В зб. “Операції з нестандартними контрагентами”. – Бухгалтерія. – 2003. – Вип. 8. – С. 94 – 111.

51. Копил В. Взаємозв'язок податкового та бухгалтерського обліку // Вісник податкової служби України. – 2002. – №32. – С. 12 – 15.

52. Крисоватий А. І. Податкова система: Навч.посібник / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 332 с.

Додатки

ДОДАТОК 1

Структура звіту про фінансові результати

№ п/п	Назва показника	Зміст показника
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг)	Дохід від реалізації продукції без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і непрямих податків
2	ПДВ	Сума ПДВ, включена до складу доходу від реалізації продукції
3	Акцизний збір	Сума акцизного збору, яка врахована у складі доходу від реалізації
4		Інші податки чи збори з обороту, якщо вони сплачуються підприємством
	Інші вирахування з доходу	Надані знижки, повернення товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу від реалізації продукції без непрямих податків
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг)	Алгоритм розрахунку: $(6)=(1)-(2)-(3)-(4)-(5)$
7	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Елементи собівартості реалізованої продукції
8	Валовий: <i>прибуток</i>	Алгоритм розрахунку: $(8)=(6)-(7)$
9	<i>збиток</i>	$(9)=(6)-(7)$ (при від'ємному значенні)
10	Інші операційні доходи	Інші доходи від операційної діяльності, крім доходу від реалізації продукції: дохід від операційної оренди активів, від операційних курсових різниць, від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій),

		відшкодування раніше списаних активів тощо
11	Адміністративні витрати	Загальнокорпоративні витрати, утримання управлінського та загальногосподарського персоналу, утримання не оборотних активів загальногосподарського призначення, оплата професійних послуг сторонніх організацій, витрати на зв'язок, судові витрати, податки та платежі, які не входять до виробничої собівартості
12	Витрати на збут	Витрати, пов'язані зі збутом (витрати пакувальних матеріалів, ремонт тари, реклама та маркетинг, утримання необоротних активів, пов'язаних зі збутом, транспортування та страхування готової продукції, заробітна плата працівників, що забезпечують збут тощо)
13	Інші операційні витрати	Витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення, штрафи, пені, безнадійна дебіторська заборгованість, витрати від знецінення запасів і операційної курсової різниці від псування товарноматеріальних цінностей та ін.

Структура фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва

№ п/п	Назва показника	Зміст показника та його відповідність зі звітом про фінансові результати
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Загальний дохід від реалізації продукції без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і непрямих податків (показник 1 у табл. 1.1)

2	Непрямі податки та інші вирахування з доходу	Сума ПДВ, включена до складу доходу від реалізації продукції. Сума акцизного збору, яка врахована у складі доходу від реалізації. Інші податки чи збори з обороту, якщо такі сплачуються підприємством. Надані знижки, повернення товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу від реалізації продукції без непрямих податків (сума показників 2-5 з табл. 1.1)
3	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	(3)=0)-(2) (показник 6 з табл. 1.1)
4	Інші операційні доходи	Інші доходи від операційної діяльності, крім доходу від реалізації продукції: дохід від операційної оренди активів, від операційних курсових різниць, від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), відшкодування раніше списаних активів тощо (показник 10 з табл. 1.1)
5	Інші звичайні доходи	Доход, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні чи спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі у капіталі. Дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фін. інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі). Доход від реалізації фін. інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, дохід від не операційних курсових різниць та інші доходи, які виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з

		операційною діяльністю підприємства (показники 16-18 з табл. 1.1)
6	Надзвичайні доходи	Суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних подій з інших джерел (показник 27 з табл. 1.1)
7	Разом чисті доходи	$(7)=(3)+(4)+(5)+(6)$

2

8	Збільшення (зменшення) залишків незавершеного виробництва і готової продукції	Залишки віднімаються, якщо вони збільшуються, і додаються, якщо вони зменшуються
9	Матеріальні затрати	Відображаються у 2-му розділі звіту про фінансові результати (для великих і середніх підприємств)
10	Витрата на оплату праці	Відображаються у 2-му розділі звіту про фінансові результати (для великих і середніх підприємств)
11	Відрахування на соціальні заходи	Відображаються у 2-му розділі звіту про фінансові результати (для великих і середніх підприємств)
12	Амортизація	Відображається у 2-му розділі звіту про фінансові результати (для великих і середніх підприємств)

13	Інші операційні витрати	Адміністративні витрати. Збутові витрати. Інші операційні витрати (показники 11-13 з табл. 1.1) Єдиний податок, плата за спеціальний торговий патент, а також фіксований (єдиний) податок для сільськогосподарських товаровиробників
14	Інші звичайні витрати	Витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу. Збиток, спричинений інвестиціями в асоційовані, дочірні чи спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі. Втрати від неопераційних курсових різниць, від уцінки фін. інвестицій та необоротних активів, інші витрати, які виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства, (показники 19-21 з табл. 1.1)
15	Надзвичайні витрати	Невідшкодовані втрати від надзвичайних подій, затрати на запобігання виникненню втрат від стихійного лиха та техногенних аварій (показник 28 з табл. 1.1)
16	Податок на прибуток	Податок на прибуток (показник 24 з табл. 1.1) для підприємств, які не знаходяться на спрощеній системі оподаткування
17	Разом витрати	$(17)=(8)+(9)+(10)+(11)+(12)+(13)+(14)+(15)+(16)$
18	Чистий прибуток (збиток)	$(18)=(7)-(17)$

Додаток 2

Параметри регресійної моделі прогнозування фінансового стану малих підприємств

Регресійна статистика

R	0,8412781
---	-----------

Р-квадрат		0,7077488
Нормований квадрат	R-	0,6964212
Стандартна похибка		35,781337
Спостереження		135

Дисперсійний аналіз

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>
Регресія	5	399968,4	79993,681	62,480222
Залишок	129	165159,22	1280,304	
Всього	134	565127,63		

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значення</i>	<i>Верхні 95%</i>
Y-пересічення	-6,5453	4,3524	-0,5038	0,1350647	2,0659625
X2	0,0638	0,0532	1,2975	0,2333191	0,1691162
X4	-0,1454	0,0988	-1,4720	0,1434479	0,0500319
X6	0,0452	0,0105	4,3191	3,098E-05	0,0659733
X7	0,0860	0,0111	7,7179	2,85E-12	0,1080228

X9	32,0932	4,1665	7,7027	3,092E-12	40,33673
----	---------	--------	--------	-----------	----------

ДОДАТОК 3

Характеристика змін у оподаткуванні прибутку підприємств

Категорія	Закон	Податковий Кодекс
Дата виникнення доходів	За правилом першої події	У момент їх виникнення (згідно з правилами бухгалтерського, а відтепер і податкового обліку) незалежно від дати надходження або сплати коштів, тобто згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат
Класифікація доходів	Не застосовувалось	Доходи операційної діяльності та інші доходи
Включення авансів у склад доходів платника податків	Включались	Не включаються

<p>Перелік доходів, які не включаються при визначенні об'єкта оподаткування</p>	<p>Присутні наступні види надходжень (не передбачені ПК): 1) суми коштів у вигляді внесків, що надходять до страховщиків, що здійснюють довгострокове страхування життя, від страхувальників (згідно ПК такі доходи оподатковуються за ставкою 0%); 2) кошти, що надаються</p>	<p>Доповнено наступними видами надходжень платника податку: 1) кошти або майно, що надаються у вигляді допомоги (у Законі № 334/94 згадувалася тільки безповоротна допомога) громадським організаціям інвалідів та підприємствам і організаціям;</p> <p>2) платежі, що надходять платнику податків (комісіонеру) у вигляді виручки за реалізоване майно на підставі договору комісії, доручення, консигнації та інших аналогічних цивільноправових договорів, які не передбачають передачі права власності на таке майно (раніше подібні надходження хоч і не включалися до складу валових доходів, але безпосередньо в переліку доходів, не включаються до складу валових, наведеному в п 4.2 ст. 4 Закону № 334/94, не згадувалися); 3) дохід від безкоштовно отриманих необоротних активів, а також об'єктів соціальнокультурного та житловокомунального призначення державної власності, які перебувають на балансі платника податку;</p> <p>4) тимчасово, до 01.01.2016 р., суми коштів або вартість майна,</p>
---	--	--

		отримані суб'єктами кінематографії (виробниками фільмів) і направлені на виробництво національних фільмів
Дата виникнення доходу від реалізації продукції	За правилом першої події	Дата переходу права власності на такий товар до покупця
Дата виникнення доходів від виконання робіт і надання послуг	За правилом першої події	Дата складання акту чи іншого документу, оформленого відповідно до вимог чинного законодавства, що підтверджує виконання робіт чи надання послуг
Дата виникнення доходів від продажу товарів за договором комісії	За правилом першої події, що сталася у комісiонера	Дата продажу товарів, що належать комітентові, зазначена в звіті комісiонера
Класифікація витрат	В податковому обліку не застосовувалось	Витрати операційної діяльності та інші витрати

Дата виникнення витрат	<p>За правилом першої події, а для операцій з нерезидентами і резидентами, які застосовують знижену ставку оподаткування, єдиноподатниками, платниками ПДФО (податок з доходів фізичних осіб) і неплатниками податку на прибуток - дата оприбуткування платником податку товарів (а при їх імпорті - також робіт (послуг), супутніх чи допоміжних такому імпорту товарів), а для робіт (послуг) - дата їх фактичного отримання від таких осіб незалежно від наявності їх оплати (у тому числі часткової або авансової)</p>	
Включення сум авансової оплати товарів (робіт, послуг) у витрати платника податків	Включались	Не включаються
Обґрунтування віднесення до складу витрат витрат від браку	Законом це питання не регулювалось	У разі невстановлення норм КМУ, платник податку має право самостійно визначити такі норми у власній облікову політику, за

		умови обґрунтування їх розміру (діють до встановлення відповідних норм КМУ)
Віднесення суми коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, добровільно перерахованих (переданих) протягом звітнього року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, неприбуткових організацій до складу витрат	У розмірі, що перевищує 2%, але не більш, ніж 5% оподаткованого прибутку за попередній звітний рік	Не більш, ніж 4% оподаткованого прибутку за попередній звітний рік
Віднесення до витрат платника сум коштів, перерахованих підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менше 75% таких осіб, цим об'єднанням для ведення благодійної діяльності	Не більш, ніж 10% оподаткованого прибутку за попередній звітний рік	Не більше 10% оподаткованого прибутку попереднього звітнього року
Облік витрат на створення резервного фонду сумнівних боргів	У складі витрат не враховувалось	Визнаються витратами у сумі безнадійної дебіторської заборгованості

<p>Віднесення до витрат платника сум коштів або вартості майна, перерахованих/переданих для цільового використання з метою охорони культурної спадщини закладам науки, освіти, культури, музеям, заповідникам, музеям-заповідникам</p>	<p>У розмірі, що перевищує 2%, але не більш, ніж 5% оподаткованого прибутку за попередній звітний рік</p>	<p>Не більш, ніж 10% оподаткованого прибутку за попередній звітний рік</p>
<p>Витрати, які не враховуються при визначенні об'єкту оподаткування</p>	<p>Усі пункти переліку таких витрат збережені у ПК</p>	<p>Перелік таких витрат доповнено такими їх видами: 1) платежі платника податку на користь комітента, принципала тощо за договорами комісії, агентськими договорами та іншими аналогічними</p>

		<p>договорами (раніше подібні платежі хоч і не включалися до складу валових витрат, але безпосередньо в переліку витрат, які не включаються до складу валових, наведеному в п. 5.3 ст. 5 Закону № 334/94, не згадувалися);</p> <p>2) витрати, понесені у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи - підприємця, що сплачує єдиний податок (крім витрат, понесених у зв'язку з придбанням робіт, послуг у фізичної особи - платника єдиного податку, що здійснює діяльність у сфері інформатизації);</p> <p>3) витрати, понесені (нараховані) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу, маркетингу, реклами, інжинірингу, крім витрат, здійснених (нарахованих) на користь постійних представництв нерезидентів</p>
--	--	---

<p>Включення у склад витрат платника податків витрат на гарантійний ремонт</p>	<p>Включається у склад витрат у розмірі, не більшому від рівня гарантійних замін , прийнятих (обнародованих) платником податку, і не більше від 10% сукупної вартості таких товарів, які були продані і ще знаходяться на гарантійному обслуговуванні</p>	<p>Включається у склад витрат у розмірі, не більшому від рівня гарантійних замін , прийнятих (обнародованих) платником податку</p>
<p>Включення у склад витрат підприємства витрат на проведення передпродажних і рекламних заходів, організацію прийомів і святкувань, придбання і поширення подарунків, включаючи безкоштовну роздачу примірників</p>	<p>Включалися до складу валових витрат у сумах не більше 2% від оподаткованого прибутку платника податку за попередній звітний (податковий) рік</p>	<p>Включаються до складу витрат всі витрати платника податку на проведення реклами (згідно з п. п. 140.1.5 п. 140.1 ст. 140 розділу III ПК)</p>

<p>товарів або безкоштовне надання послуг (виконання робіт) з рекламними цілями</p>		
---	--	--

<p>Включення до складу витрат платника податку витрат на страхування</p>	<p>Віднесення до складу валових витрат платника податку витрат із страхування (крім витрат по медичному, пенсійному страхуванню та за обов'язковими видами страхування) здійснювалось у розмірі, що не перевищує 5% валових витрат за звітний податковий період наростаючим підсумком з початку року, а для сільськогосподарських підприємств - за звітний податковий рік</p>	<p>Включаються будь-які страхові витрати, пов'язані із здійсненням господарської діяльності (у тому числі страхування об'єкта фінансового лізингу), у межах звичайної ціни страхового тарифу відповідного виду страхування, що діє на момент укладення такого страхового договору, за винятком страхування життя, здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з платника податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством, або будь-яких витрат зі страхування сторонніх фізичних чи юридичних осіб</p>
--	---	---

<p>Розмір добових витрат, які можуть бути віднесені до складу витрат платника податку</p>	<p>Закон № 334/94 поручал КМУ установити норми добових витрат (вони були закріплені в постанові № 663)</p>	<p>Не більше 0,2 розміру місячного прожиткового мінімуму, що діяв для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, в розрахунку на добу. Для відряджень за кордон - не вище 0,75 розміру місячного прожиткового мінімуму, що діяв для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, в розрахунку на добу. Такі ж обмеження діють і по відношенню до державних службовців, а також іншим особам, які направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів</p>
<p>Необхідні документальні підтвердження для включення добових витрат до складу витрат платника податку</p>	<p>У разі відрядження в межах України та країн, з якими не встановлено або спрощено прикордонний</p>	<p>В межах України та країн, в'їзд громадян України на територію яких не потребує наявності візи (дозволу на в'їзд), - наказ про відрядження і відповідні первинні документи</p>
	<p>контроль, - відмітки відряджуючої та приймаючої сторони на посвідченні про відрядження</p>	

<p>Віднесення до складу витрат витрат на ремонт і поліпшення об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо)</p>	<p>У межах 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів на початок звітного року, решта суми підлягала амортизації</p>	<p>У межах 10% вартості, яка амортизується об'єкта основних засобів на початок звітного року, інші ставляться на збільшення вартості об'єкта основних засобів і підлягають амортизації</p>
<p>Класифікація основних засобів (раніше - фондів)</p>	<p>4 групи основних фондів із визначенням норм амортизації податкового обліку для кожної групи</p>	<p>16 груп основних засобів та 6 груп інших необоротних активів із визначенням мінімально допустимих термінів їх корисного використання</p>
<p>Правило ведення податкового обліку основних засобів</p>	<p>Сумарно по групах основних фондів і окремо по об'єктах групи 1</p>	<p>У розрізі окремих об'єктів основних засобів</p>
<p>Як нараховується амортизація</p>	<p>На основні фонди груп 2, 3 та 4 до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення; для окремих об'єктів групи 1 - балансовою вартістю окремого об'єкта 100 нм В межах України та країн, в'їзд громадян України на територію яких не потребує наявності візи (дозволу на в'їзд), - наказ про відрядження і відповідні первинні</p>	<p>Окремо на кожен об'єкт основних засобів протягом строку його корисного використання (встановленого підприємством) до досягнення ліквідаційної вартості такого об'єкта</p>

	документи	
Методи нарахування амортизації основних засобів (раніше - фондів)	Податковий	Виробничий, прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний; 50/50%, 100% у першому місяці використання об'єкта (останні два - для малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів)
Періодичність нарахування амортизації	Щоквартально	Щомісячно

Правила нарахування амортизації нематеріальних активів	По кожному об'єкту окремо лінійним методом до досягнення залишковою вартістю нематеріального активу нульового значення, але не більше 10 років	Окремо по об'єктах згідно з одним із методів, що застосовуються для амортизації основних засобів. Терміни, протягом яких здійснюється нарахування амортизації об'єктів, залежать від групи, до якої належить нематеріальний актив
--	--	---

	безперервної експлуатації	(всього таких груп 6)
Правила амортизації об'єкта нерухомого майна у разі, якщо він купується разом із землею, що знаходиться під таким об'єктом чи є умовою для забезпечення його функціонального використання	Амортизації підлягає сукупна вартість такого основного фонду та такої землі за нормами, визначеними для основних засобів групи 1	Амортизації підлягає вартість такого об'єкта нерухомого майна
Правила оподаткування продажу безкоштовно отриманих основних засобів Прослушать Pravyla opodatkuвання prodazhu bezkoshtovno otrymanykh osnovnykh zasobiv	Вартість основних фондів, безоплатно отриманих платника податку з метою здійснення їх експлуатації у передбачених законодавством випадках, не збільшувала валові доходи платника податку	Сума перевищення доходів від продажу або іншого відчуження безкоштовно отриманих основних засобів над вартістю, яка була включена до складу доходів у зв'язку з отриманням, включається до доходів платника податку, а сума перевищення вартості, яка була включена до складу доходів у зв'язку з безкоштовним отриманням над доходами від такого продажу або іншого відчуження включається до витрат

Правила повернення основних засобів з не виробничих у виробничі	Безпосередньо Законом № 334/94 не регламентувалися	Для цілей амортизації приймається вартість об'єкта, яка амортизується на момент його виведення зі складу виробничих засобів і збільшується на суму витрат, пов'язаних з ремонтом, модернізацією, модифікацією, добудовою, дообладнанням, реконструкцією тощо.
Порядок обліку витрат на поліпшення орендованих основних засобів (раніше - фондів)	Включались до складу валових витрат у сумі, що не перевищує 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів станом на початок звітного періоду	Вартість такого поліпшення амортизується орендатором як окремий об'єкт, тобто витрати платника податку не збільшують
Визначення об'єкта	Валові доходи - валові	Доходи - собівартість реалізації -

оподаткування	витрати - амортизація	інші витрати
Порядок обліку від'ємного значення об'єкта оподаткування для діяльності, яка підлягає патентуванню	Сума такого від'ємного значення підлягала включенню до складу валових витрат першого календарного кварталу наступного податкового року	Сума від'ємного значення підлягає включенню до витрат першого календарного кварталу наступного податкового року ст. 150
Основна (базова) ставка оподаткування	25%	з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно - 23 відсотки; з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно - 21 відсоток; з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року включно - 19

		відсотків; з 1 січня 2014 року - 16 відсотків.
Уведення спрощеного обліку	Тільки для платників єдиного податку	Застосовується платниками, які обкладаються податком за ставкою 0% до 1 січня 2016 р. і відповідають наведеним у ПК критеріям: 1. до 3000000 грн. 2. ЗП – 2 мін. ЗП
Облік тимчасових та постійних податкових різниць	У податковому обліку не вівся. Подібна вимога має місце тільки в бухгалтерському обліку	Повинен вестися платником податку з метою складання декларації з податку на прибуток
Ведення реєстрів бухгалтерському обліку	Регулювалось відповідними правилами бухгалтерського обліку	Вимога до їх введення описана у ПК
Правила обліку операцій в іноземній валюті	У податковому обліку використовувалися інші, ніж у бухгалтерському обліку, правила	Аналогічні правилам бухгалтерського обліку
Вплив курсових різниць монетарної заборгованості за товари на витрати платника	Не впливало	Впливає (як у бухгалтерському обліку)

<p>Випадки несплати авансового внеску при виплаті дивідендів</p>	<p>Випадки несплати авансового внеску, передбачені в Законі № 334/94, містяться і в ПК</p>	<p>Згідно ПК авансовий внесок не сплачується ще й при виплаті дивідендів:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) фізичним особам; б) керуючим фонду операцій з нерухомістю при виплаті платежів власників сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в
		<ul style="list-style-type: none"> результаті розподілу доходу фонду операцій з нерухомістю; в) суб'єктами господарювання, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування; г) платниками фіксованого сільськогосподарського податку
<p>Ціна продажу при поверненні об'єкта фінансового лізингу орендодавцю без придбання його у власність</p>	<p>Звичайна ціна, діюча на момент передачі об'єкта, але не менше його первісної вартості, зменшеної на суму нарахованої в податковому обліку амортизації</p>	<p>Ціна, що визначається на рівні суми лізингових платежів в частині компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу, що є несплаченими за такий об'єкт лізингу на дату повернення</p>
<p>Додаткові підстави для невіднесення до складу витрат платника податку у разі купівлі цінних паперів і деривативів</p>	<p>У Законі № 334/94 не передбачалося</p>	<p>При придбанні цінних паперів і деривативів емітентів, які можуть бути використані платником податку для непродуктивного відтоку капіталів, ухилення від оподаткування, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом (критерії належності емітентів до «недобросовісних» наведені в ПК)</p>

Оподаткування операцій реорганізації платника податків	У Законі № 334/94 не регулювалось	Встановлено певні особливості оподаткування злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення
Оподаткування діяльності на підставі договору управління майном	У Законі № 334/94 не регулювалось	Платник податку, який отримав майно на підставі договору управління (управитель), повинен окремо від власного вести ще й податковий облік доходів і витрат у розрізі кожного договору управління. Крім того, встановлено ряд інших особливостей оподаткування
Податкові канікули на період з 1 січня 2011 року до 1 січня 2016 року	Законом № 334/94 подібного роду звільнення від оподаткування не передбачалося	Встановлено для платників податків, які: а) створені після 01.01.2011 р.; б) є чинними, у яких протягом 3 по-Отже попередніх років (або протягом всіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше 3 років), щорічний обсяг доходів задекларований в сумі, що не перевищує 3 млн грн., і у яких середньооблікова кількість
		працівників протягом цього періоду не перевищувала 20 чоловік;

<p>Критерії віднесення платників до виробників сільськогосподарської продукції</p>	<p>Безпосередньо у Законі № 334/94 критерії віднесення платників до підприємств, основною діяльністю котрих є виробництво сільгосппродукції, не наводилися</p>	<p>Дохід від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва такого платника за попередній звітний (податковий) рік повинен перевищувати 50% загальної суми доходу</p>
<p>Проведення індексації доходів і витрат виробниками сільськогосподарської продукції</p>	<p>Передбачалося. Підлягали індексуванню валові доходи і витрати, виходячи з офіційного індексу інфляції за період від місяця, наступного за місяцем понесення таких витрат (або отримання доходів), до кінця звітного податкового року</p>	<p>Не передбачено</p>

<p>Звільнення від оподаткування</p>	<p>Розширено перелік пільг по податку на прибуток підприємства. Зокрема на 10 років з 1 січня 2011 року звільняється прибуток від оподаткування (при наданні послуг у п'ятизіркових, чотирьох- та трьохзіркових готелях, прибуток отриманий від основної діяльності підприємств легкої промисловості, підприємств машинобудування для агропромислового комплексу (р. 4 п. 17 перехідних положень)</p>	<p>Звільняються від оподаткування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підприємства та організації, які засновані громадськими організаціями інвалідів; - підприємства, що реалізують продукти дитячого харчування власного виробництва; - прибуток Чорнобильської АЕС; - прибуток ДП «Артек» і «Молода гвардія»; - прибуток підприємств ПЕК; - прибуток водо-, тепlopостачання та водовідведення.
-------------------------------------	---	--